

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD

1959

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1961

INLEDNING

TILL

Samhällets barnavård / Kungl. Socialstyrelsen = [Public child welfare] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1934-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1928-1960.

År 1931, år 1934 utgiven av Statistiska centralbyrån.

1931-1949 med innehållsförteckning och sammanfattning på franska. 1950-1960 med innehållsförteckning och sammanfattning på engelska.

1937-1949 med parallelltitel på franska: Protection de l'enfance. 1951-1960 med parallelltitel på engelska: Public child welfare.

Efterföljare:

Socialhjälpen / Kungl. Socialstyrelsen = [Social assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1959-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1957-1960

Socialvården / Statistiska centralbyrån = Social welfare statistics / National Central Bureau of Statistics. – Stockholm, 1963-1983. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1961-1981

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD

1959

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1961

OFFICIAL STATISTICS OF SWEDEN
SOCIAL WELFARE

PUBLIC CHILD WELFARE

1959

SOCIAL WELFARE BOARD

STOCKHOLM 1961

FÖRORD

Socialstyrelsen framlägger härmed berättelse angående samhällets barnavård år 1959.

Inom styrelsen har ledningen av hithörande arbeten handhåfts av förste aktuarien Linnéa Jonsson, under vilkens överinseende berättelsen utarbetats av aktuarien Marianne Elg.
Stockholm i juni 1961.

ERNST BEXELIUS

Erland v Hofsten

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

CONTENTS

	Sid		Page
SAMMANFATTNING PÅ ENGELSKA	5	SUMMARY IN ENGLISH	5
INLEDNING	9	INTRODUCTION	9
I. BARNAVÅRDSNÄMNDERNAS VERKSAMHET	9	I. THE ACTIVITY OF THE CHILD WELFARE COMMITTEES	9
Förebyggande åtgärder	9	Preventive actions	9
Skyddsuffostrar	12	Protective upbringing	12
Samhällsvård	17	Social protection	17
Vårdkostnader för omhändertagna barn	20	Costs incurred in caring for the children	20
Fosterbarn	21	Foster children	21
Allmän översikt	24	General survey	24
Barnavårdsmannaskap	26	Child welfare guardians	26
Bidragsförskott och utfyllnadsbidrag	28	Maintenance advances	28
Arbetsföreläggande	31	Compulsory work order	31
II. BARNAVÅRDSANSTALTER ÅR 1959	31	II. CHILDREN'S HOMES, HOLIDAY CAMPS AND DAY NURSERIES	31
Barnhemmen	31	Children's homes	31
Barnkolonierna	38	Children's holiday camps	38
Barnavårdsanstalter för halvöppen barnavård	41	Day nurseries and nursery schools	41
III. UNGDOMSVÅRDSSKOLORNA ÅR 1959	44	III. REFORMATORY SCHOOLS	44

SUMMARY IN ENGLISH

Legislation on Public Child Welfare

The most important measure dealing with public child welfare is the Child Welfare Act of 1924 (with amendments). Under this Act each municipality must set up a Child Welfare Committee which, in special cases, may interfere and provide protection, care or education for children and adolescents either by taking preventive action or by taking charge of them for protective upbringing or social protection. The Child Welfare Committees are also responsible for the supervision of the care of foster children.

Other legislation lays down that the duties of the Child Welfare Committees are to include the appointment of child welfare guardians and the hearing of cases regarding maintenance advances, the advance allowances for children.

Preventive action, for children under 18, can consist of a warning to the parents, a warning to the child, an order to utilize a suitable institution designed to supplement home training (e. g. day nurseries, vocational welfare schools, etc.) or to provide the child with a suitable occupation prescribed by the Child Welfare Committee. Persons aged 18-21 may be charged by the Committee to live an orderly life or, when required, work may be found for them. Protective upbringing may be resorted to when the circumstances warrant interference even without the consent of the parents. Recourse is had to this measure not only in all cases of delinquency or where children are in danger of becoming delinquents but also in cases of maltreatment and serious neglect or of some other danger to life or health. Preventive action should have been tried before a person is taken in charge for protective upbringing; no one is to be removed from his home until it has proved impossible to obtain correction in any other way. Where an allowance alone is insufficient, a child improperly cared for or in need of special care may be taken charge of for social protection. This, however, always requires the consent of the parents.

By foster child is meant every child less than 16 years of age who is brought up in a private home other than that of his parents or by a specially appointed guardian. Children taken charge of for protective upbringing or social protection who are boarded out in private homes within the district of the responsible Child Welfare Committee do not come under the Committee in its capacity of supervisor of foster children.

Preventive action

In the course of 1959 the Child Welfare Committees resolved to take preventive measures in 15 296 cases. This corresponds, on an average, to 6.7 of every 1 000 children under 21. The cities of Stockholm and Malmö accounted for the highest frequency with respectively 12.1 and 10.4 resolutions per 1 000 children, while the corresponding figure in Gothenburg was 4.0 per 1 000 children.

Of these children about 80 per cent were boys. The most common action taken either separately or in combination with other measures, was the probation order, which was applied in the case of 61 per cent of the children. In the major cities practically all the children concerned were placed under probation whereas it was less common in the rural districts.

Approximately 8 per cent of the children against whom preventive action was enforced in 1959 had not yet reached their 10th year, while 80 per cent had passed their 13th year.

Protective upbringing

In 1959, for the whole year or for part of it, about 8 100 children were taken charge of for protective education and training. On an average, this corresponds to 3.6 out of every 1 000 children below the age of 21. The highest frequency is recorded for Stockholm and Gothenburg with respectively 6.3 and 6.1 per 1 000 children.

In respect of 1 698 of the children the order to take charge of them was made during 1959. About 15 per cent of the children had not yet reached the age of 7, while 73 per cent had passed their 13th year.

The most common reasons for children being taken charge of for protective upbringing were cases of maltreatment and the serious neglect of children under 16 years and also all cases of misconduct by children under 18 (respectively 40 and 43 per cent).

Approximately 54 per cent of the children who were taken charge of for protective upbringing were cared for in private homes, 10 per cent in children's homes, 23 per cent in reformatory schools, while 8 per cent received care in other institutions, e. g. hospitals, mental institutions etc. During the first year of treatment the proportion of children in children's homes is considerable. Of the children taken in hand in 1959, 35 per cent were cared for in children's homes.

Social protection

In 1959 23 350 children received social protection; this corresponds to 12.8 per 1 000 children who had not reached the age of 16. The proportion is highest in Gothenburg with about 29 per 1 000 children, while in Stockholm and Malmö the corresponding figures are 25 and 22 per 1 000 children respectively. About 92 per cent of the children had been taken charge of owing to economic distress at home or need for protection.

During 1959 9 349 children were taken charge of for social protection. About 68 per cent of these children had not reached the age of 7. The majority of the children, 63 per cent, went to children's homes, while 32 per cent received care in private homes and 4 per cent in some other institutions.

The provisions of social protection is of short duration, 2.1 years on an average, especially in the major cities. In Stockholm, Gothenburg and Malmö about 71 per cent of the children who were looked after in 1959, were discharged in the same year, while the corresponding proportion in the rural districts was 39 per cent.

Costs incurred in caring for the children

The cost of providing care, e. g. protective upbringing and social protection, amounted during the year to about 21 million crowns. Of this sum, 19.4 million crowns consisted of the cost of child care in private homes or other institutions, while 1.8 million crowns covered expenditures on equipment, travelling expenses etc.

Supervision of foster children

The number of foster children, i. e. children brought up in homes other than their parents' home, amounted to 27 000 on the 31 of December 1959. Of these, about 5 500 were taken charge of and placed in private homes in the municipality in which the Child Welfare Board had ordered action to be taken, and about 2 000 children were taken into the care of the Child Welfare Board in Stockholm and placed outside the city. All these children were exempted from the local arrangements for supervision of foster children. Thus, there remain about 19 000

children who are foster children in the true sense of the term. This corresponds, on an average, to 10.6 of every 1 000 children under 16.

55 per cent of the foster children were born out of wedlock. About 30 per cent of the children had not reached the age of 7, and 30 per cent had reached their 13th year. During 1959 approximately 4 000 children were registered as foster children. 63 per cent of these were under 7 years old. About 53 per cent of the children lived with relatives, and for 60 per cent of the children their relatives, usually their mothers, had provided the foster homes.

Child welfare guardians and maintenance advances

A child welfare guardian is appointed for the children of unmarried mothers and in special cases for children born within a marriage. At the end of 1959 child welfare guardians were appointed for 40 200 children born in wedlock, and for 91 100 born out of wedlock.

At the end of 1959 there were in all 1 564 child welfare guardians, 703 of whom were women. In the rural districts the female guardians were relatively few (36 per cent), whereas they were in the majority in the towns (83 per cent).

If the father of an illegitimate child or divorced father fails to pay the maintenance he has been ordered or has agreed to contribute, the Child Welfare Committee grants maintenance advances. In 1959 the maximum rate was 720 crowns per year and child. In 1959 there were about 69 000 children with maintenance advances. The sum granted was 39 million crowns. Fathers with maintenance obligations repaid 18.6 million crowns in 1959.

Children's homes, country camps and day nurseries

Special arrangements, approved by the county council, are made for the organization of children's homes in each county. At the end of 1959 there were 193 children's homes, with a total of 4 290 places, in the whole country. Of the 193 children's homes 36 were infants' homes for the care of babies who are not accompanied by their mothers, 23 were maternal homes for care of infants with mothers and 7 were a combination between the two. 88 were provisional homes for temporary care, training and observation of children one year old or more and 39 permanent homes for care and training of children aged one year or more for a longer period of time.

During 1959 9 304 children entered the children's homes. Most of them (72 per cent) came from their own homes while 19 per cent came from hospitals and other institutions.

Children's holiday camps are open in the summer. At the end of 1959 there were 589 camps with a total of 22 300 places. About 34 000 children stayed at these country camps with a mean stay of 36 days. About 20 per cent of the children had not reached the age of 8, while 64 per cent were between 8-11 years of age.

In 1959 there were 304 day nurseries for the whole-day care of children under school age, 861 nursery schools for several hours a day for children between 4 and 7 years of age and 121 play-centres for school-children in after-school hours. These institutions provided a total of 47 600 places. Most of these institutions are found in Stockholm and Gothenburg (about 40 per cent).

Reformatory schools

Juvenile delinquents who have been taken charge of for protective education and who it has not been thought advisable to board out in foster homes or children's

institutions are usually taken to some reformatory school. At the end of 1959 there were 25 schools with a total of 826 places, 70 per cent being for boys. At the same time the reformatory schools had 1 622 pupils, 180 of whom were boarded out in private homes and 616 discharged on probation. The other 826 stayed in the schools. Of the pupils in school 63 per cent were between 15-17 years of age. During 1959 630 new pupils were admitted to the reformatory schools.

INLEDNING

Enligt lag den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd med därefter införda ändringar skall barnavårdsnämnd finnas i varje kommun. Barnavårdsnämnden har att med uppmärksamhet följa de inom kommunen rådande förhållandena i avseende på barns och ungdomars vård och uppfostran samt att i särskilda fall ingripa genom förebyggande åtgärder eller genom omhändertagande. Vidare skall barnavårdsnämnden öva tillsyn över fosterbarnsvården samt över de inom kommunen belägna barnavårdsanstalterna. Barnavårdsmän förordnas av nämnden som också utövar tillsyn över deras verksamhet.

Föreliggande årsberättelse redovisar barnavårdsnämndernas verksamhet samt verksamheten på barnavårdsanstalter och ungdomsvårdsskolor under år 1959. Berättelsen är i huvudsak av samma omfattning som de närmast föregående, fränsett de smärre förändringar som förorsakats av att vissa uppgifter avser förhållanden vid årets slut i stället för att som tidigare avse hela året.

I. BARNAVÅRDSNÄMNDERNAS VERKSAMHET

Genom Kungl brev den 30 december 1947 ålades barnavårdsnämnderna att varje år upprätta statistisk redogörelse över sin verksamhet. Redogörelsen avlämnas till socialstyrelsen och omfattar de uppgifter som i följande årsberättelse redovisas på sid 10-32.

Efter erforderlig granskning och komplettering av primärmaterialet bearbetas samtliga uppgifter utom i fråga om fosterbarnen där ett femtedelsurval göres. Uppgift om kostnaderna för bidragsförskott och utfyllnadsbidrag erhålles från socialdepartementet.

Förebyggande åtgärder

Enligt Bvl 22 § kan omhändertagande för skyddsuppfostran ske då ett barn utsätts för vanvård, är eller löper risk att bli vanartat. I de fall då barnavårdsnämnden anser rättelse möjlig utan att barnet behöver skiljas från hemmet kan den besluta om förebyggande åtgärder enligt 23 §. Med förebyggande åtgärder förstås, att föräldrarna tilldelas en allvarlig förmaning att bättre ta hand om sina barn eller att barnet ges en allvarlig varning. Nämnden kan också föreskriva, att barnet skall tillbringa viss tid i barnträdgård, daghem eller liknande institution eller hålla sig till viss av nämnden bestämd lämplig sysselsättning. Ungdomar mellan 18 och 21 år tillhålls att föra ett ordentligt liv samt erinras om de påföljder som i annat fall kan inträda. Om de saknar arbete, skall nämnden försöka hjälpa dem att anskaffa lämpligt sådant. Nämnden kan också ställa barnen eller ungdomarna under övervakning. Kombination mellan ovan nämnda åtgärder är vanlig.

Verksamhetens omfattning. Av tabell A framgår att barnavårdsnämnderna vidtagit förebyggande åtgärder mot 15 296 barn och ungdomar under år 1959 mot endast 6 420 år 1954.

Även relativt sett har en mycket stark ökning ägt rum under den senaste femårsperioden - från 3, 9 till 6, 7 per 1 000 barn under 21 år.

TAB A. BARN OCH UNGDOM SOM VARIT FOREMÅL FÖR FÖREBYGGANDE
ÅTGÄRDER UNDER ÅR 1959, LÄNSVIS

	Antal	Per 1000 av be- folkn under ¹⁾ 21 år	därav, i %, före- mål för förma- ning, varning mm	därav, i %, före- byggan- de över- vakning	Nyttill- komna fall av förebyg- gande övervakn	därav, i %, pojk
Stockholms stad	2 673	12,1	-	100,0	899	70,4
Stockholms län	1 067	7,2	47,1	64,9	327	86,2
Uppsala "	321	6,2	64,8	40,5	67	68,7
Södermanlands "	447	6,6	68,5	60,2	97	71,1
Östergötlands "	759	7,1	57,6	62,1	197	78,7
Jönköpings "	446	4,9	86,1	39,2	103	84,5
Kronobergs "	132	2,7	84,1	39,4	36	77,8
Kalmar "	379	5,1	73,9	53,3	116	86,2
Gotlands "	109	5,7	74,3	60,6	48	89,6
Blekinge "	381	8,4	86,6	38,1	79	82,3
Kristianstads "	379	5,1	77,8	43,3	80	81,3
Malmöhus "	1 256	7,4	47,9	65,5	369	78,6
därav Malmö	694	10,4	23,9	78,5	195	77,9
Hallands "	218	4,6	87,2	51,4	70	81,4
Göteb o Bohus "	864	5,2	36,1	71,6	354	67,2
därav Göteborg "	467	4,0	9,9	92,5	279	67,0
Älvsborgs "	907	7,9	70,5	48,7	236	79,2
Skaraborgs "	408	5,2	74,5	52,2	115	74,8
Värmlands "	481	5,5	74,0	44,7	127	70,9
Örebro "	602	7,5	64,5	54,2	129	85,3
Västmanlands "	565	7,5	73,8	45,5	121	76,9
Kopparbergs "	549	6,1	80,7	44,6	137	75,2
Gävleborgs "	550	6,2	77,6	51,5	180	85,6
Västernorrlands "	490	5,2	69,4	49,6	113	77,9
Jämtlands "	126	2,7	66,7	43,7	24	79,2
Västerbottens "	485	5,6	68,0	48,7	112	81,3
Norrbottnens "	702	6,9	80,3	40,3	169	76,3
Summa	15 296	6,7	54,5	61,4	4 305	76,8
År 1958	12 464	5,3	60,9	54,3	3 761	72,0
" 1957	11 280	4,9	-	55,4	-	-
" 1956	9 463	4,1	-	58,5	-	-
" 1955	8 970	4,2	-	60,0	-	-
" 1954	8 420	3,9	-	61,7	-	-

1) Folkmängden 31/12 1959. Denna befolkningsfördelning bygger på från RFA och Generalpoststyrelsen erhållna uppgifter om den länsvisa folk­mängden i ålders­grupperna under 20 år.

Åldersfördelning mm. Av tabell B framgår att 8 % av de nytillkomna barnen som varit föremål för förebyggande åtgärder ej fyllt 10 år och att de flesta (80 %) var 13 år eller äldre. Barnen i de tre största städerna är dessutom väsentligt yngre än på andra håll. Av samtliga barn med förebyggande övervakning var 46 % nytillkomna.

TAB B. BARN OCH UNGDOM SOM VARIT FÖREMÅL FÖR FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER FÖRDELADE EFTER OMRÅDE OCH ÅLDER ÅR 1959

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år					
		-6	7-9	10-12	13-15	16-17	18-
Nyttillkomna	10 780	4,4	3,9	11,3	37,0	33,4	10,0
därav							
Sthlm, Gbg o							
Malmö	1 528	16,0	6,5	6,3	19,5	39,7	12,0
Övriga städer	5 491	2,5	3,4	13,6	40,6	31,5	8,4
Övriga kommuner	3 761	2,6	3,4	9,9	38,9	33,7	11,5

Den relativa andelen nytillkomna barn inom olika åldersgrupper som varit föremål för förebyggande åtgärder, redovisas i nedanstående tablå, liksom andelen pojkar i varje åldersgrupp.

	Antal beslut per 1 000 barn	Pojkar inom resp åldersgrupp, %
- 9 år	0,8	64,5
10-12 "	3,3	88,1
13-15 "	10,3	82,7
16-17 "	15,4	83,4
18-20 "	3,7	85,9

Det framgår att den högsta frekvensen ingripanden förekom bland 16-17-åringarna men även bland 13-15-åringarna var antalet åtgärder stort.

Av samtliga barn och ungdomar som var föremål för förebyggande åtgärder var 12 092 pojkar (79 %) och 3 204 flickor.

Åtgärdernas art. De nytillkomna barnens fördelning efter åtgärdernas art redovisas i tabell C. Flera åtgärder kan förekomma i kombination med varandra. Förebyggande övervakning är vanligast i storstäderna och varning i övriga landet, vilket är ganska naturligt. På mindre orter kan barnavårdsnämnden sedan varning givits helt informellt hålla vederbörande barn under uppsikt medan denna möjlighet saknas i storstäderna om inte särskild övervakare förordnas. Åtgärden ordnande av sysselsättning är av mycket ringa omfattning och har varit så under hela 1950-talet. Av de barn som under året varit föremål för förebyggande åtgärder omhändertogs 651, emedan de förebyggande åtgärderna varit gagnlösa. Hälften av dessa barn hade haft förebyggande övervakning.

TAB C. BARN OCH UNGDOM SOM VARIT FÖREMÅL FÖR FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER FÖRDELADE EFTER ÅTGÄRDERNAS ART INOM OLIKA OMRÅDEN ÅR 1959

	Antal	därav, i %			
		förmaning till för- äldrarna	varning	ordnande av syssel- sättning	föreb över- vakning
Nyttillkomna	12 636	13, 9	59, 9	1, 9	34, 1
a) Stockholm	899	-	-	-	100, 0
Gbg	311	1, 6	8, 7	-	89, 7
Malmö	344	0, 6	47, 7	-	51, 7
Övr städer	6 550	8, 9	68, 7	1, 2	27, 2
Övr kommuner	4 532	25, 7	63, 5	3, 5	25, 8
b) därav omhändert för skyddsuppfostr under år 1959	651	10, 3	39, 5	6, 6	49, 8

Skyddsuppfostran

Finner barnavårdsnämnden de i föregående avsnitt nämnda förebyggande åtgärderna vara gagnlösa kan nämnden omhändertaga barnet för skyddsuppfostran. Detta kan ske även mot föräldrarnas vilja, men i sådana fall skall nämndens beslut underställas länsstyrelsens prövning. Så skall också alltid ske, därest beslut avser person som fyllt 18 år.

Verksamhetens omfattning. Det antal barn och ungdomar som omhändertogs för skyddsuppfostran under år 1959 var som framgår av tabell D 1 698. Detta betyder att i genomsnitt ett barn på 1 400 under 21 år blev omhändertaget för skyddsuppfostran.

De nyttillkomna jämte de från föregående år kvarvarande ("samtliga") utgjorde tillsammans 8 106 barn och ungdomar mot 6 637 under år 1954. I tabell D redovisas de skyddsuppfostrades fördelning på olika län såväl i absoluta tal som i relation till befolkningen under 21 år. I genomsnitt var 3, 6 per 1 000 under 21 år omhändertagna för skyddsuppfostran under år 1959 jämfört med 3, 0 år 1954.

Vid utgången av år 1959 var 6 847 barn och ungdomar (2, 9 per 1 000 av befolkningen under 21 år) omhändertagna för skyddsuppfostran.

Av de under år 1959 omhändertagna hade 651 (38 %) samma år varit föremål för förebyggande åtgärder.

Aldersfördelning mm. Aldersfördelningen bland de för skyddsuppfostran omhändertagna barnen och ungdomarna redovisas i tabell E. Av de nyttillkomna barnen var 15 % under skolåldern medan 60 % fyllt 15 år. Som jämförelse kan nämnas att år 1954 var motsvarande siffror 20 % resp 37 %. En förskjutning i åldersfördelningen mot högre åldrar har sålunda skett under senare år. Av de vid årets slut kvarvarande omhändertagna var 22 % ej fyllda 10 år, medan hälften var över 15 års ålder. Barnen i landskommunerna var i genomsnitt yngre än barnen i städerna.

TAB D. FÖR SKYDDSUPPFÖSTRAN OMHÄNDERTAGNA BARN OCH UNGDOMAR
FÖRDELADE EFTER LÄN, ÅR 1959

	Hela an- talet fall	Per 1000 av befolkn under ¹⁾ 21 år	därav nyttill- komna	Antal den 31 dec	därav, i %, pojkar	omhändert enl BvL 22 § mom c och d
Stockholms stad	1 385	6,3	343	1 193	63,4	49,3
Stockholms län	431	2,9	90	366	59,8	47,5
Uppsala "	122	2,4	34	106	64,2	57,5
Södermanlands "	212	3,1	55	174	64,9	59,2
Östergötlands "	331	3,1	66	265	60,4	66,4
Jönköpings "	98	1,1	24	84	59,5	58,3
Kronobergs "	76	1,5	9	64	65,6	39,1
Kalmar "	222	3,0	50	181	68,0	42,5
Gotlands "	47	2,4	12	35	65,7	40,0
Blekinge "	189	4,2	40	153	61,4	36,6
Kristianstads "	265	3,6	46	227	59,0	28,6
Malmöhus "	771	4,5	157	626	55,8	47,0
därav Malmö	289	4,3	59	210	53,8	88,1
Hallands "	104	2,2	14	82	64,6	43,9
Göteborgs län	899	5,4	155	769	55,0	48,2
därav Göteborg	720	6,1	116	612	52,5	58,8
Älvsborgs "	346	3,0	75	274	66,1	45,6
Skaraborgs "	152	1,9	40	129	51,9	48,1
Värmlands "	380	4,3	54	333	51,7	25,8
Örebro "	294	3,7	53	263	60,8	43,3
Västmanlands "	280	3,7	58	224	62,1	47,8
Kopparbergs "	317	3,5	52	272	53,7	40,1
Gävleborgs "	354	4,0	72	295	57,3	34,5
Västernorrlands "	262	2,8	68	236	61,9	35,5
Jämtlands "	120	2,6	16	108	57,4	20,4
Västerbottens "	188	2,2	44	157	61,1	26,1
Norrbottnens "	261	2,6	71	231	61,9	39,0
Summa	8 106	3,5	1 698	6 847	59,7	44,3
" 1958	7 657	3,3	1 554	6 498	59,7	42,3
" 1957	7 236	3,2	1 218	-	-	-
" 1956	7 014	3,1	1 398	-	-	-
" 1955	6 677	2,9	1 074	-	-	-
" 1954	6 637	3,0	966	-	-	-

1) Folkmängden 31/12 1959

TAB E. FÖR SKYDDSUPPFOSTRAN OMHÄNDERTAGNA FÖRDELADE EFTER
ALDER, ÅR 1959

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år					
		-6	7-9	10-12	13-14	15-17	18-
Nyttillkomna	1 698	15,4	4,9	6,5	14,5	49,6	9,1
därav i							
Sthlm, Gbg o Malmö	519	10,6	4,0	4,8	12,3	55,3	12,9
Övriga städer	691	13,7	3,0	7,1	17,9	50,5	7,7
Övriga kommuner	488	22,7	8,4	7,6	11,9	42,2	7,2
Samtliga den 31 dec 1959	6 847	13,0	8,8	12,5	14,3	38,4	12,9
därav i							
Sthlm, Gbg o Malmö	2 015	13,2	8,4	10,9	10,9	40,0	16,6
Övriga städer	2 609	11,0	6,8	11,3	14,8	42,4	13,6
Övriga kommuner	2 223	15,2	11,5	15,4	16,8	32,2	8,8

Av nedanstående tablå framgår att åldersgrupperna 15-17 år har den högsta frekvensen omhändertaganden per 1 000 i motsvarande åldersgrupp såväl bland nyttillkomna som bland samtliga.

	Antal omhändertagna pr 1 000 barn	
	Nyttillkomna	Samtliga den 31 dec 1959
- 6 år	0,4	1,2
7- 9 "	0,3	1,8
10-12 "	0,3	2,3
13-14 "	0,9	3,8
15-17 "	2,3	7,2
18- "	0,4	2,3
Tillhopa	0,7	2,8

Av de under år 1959 omhändertagna barnen och ungdomarna var 1 090 (64 %) pojkar och 608 flickor samt 324 (19 %) av utomäktenskaplig börd.

Motiv för omhändertagandet. Tabell F visar att huvudanledningarna till barns och ungdomars omhändertagande för skyddsuppfostran är vanart eller oart (för ungdom över 18 år), dvs gravare uppförandebrister. Ca 2/3 av de nyttillkomna omhändertogs av nämnda anledningar. Vanvård eller misshandel, som ofta åberopas i kombination med fara för vanart, förekom i 1/4 av fallen. Av de under år 1959 enligt vanarts- eller oartsmomentet omhändertagna barnen var 7/10 pojkar.

Omhändertagna barns placering. Vid skyddsuppfostran kan barnet överlämnas för vård i enskilt hem, på barnhem eller ungdomsvårdsskola eller för vård å annan anstalt, dvs sjukhus, anstalt för psykiskt efterblivna etc.

Av tabell G framgår hur de 1 698 under år 1959 omhändertagna barnen placerats. Vård i enskilt hem erhöll 1/3 och på barnhem 1/5 av barnen. Ungdomsvårdsskolorna mottog drygt 1/5 av de omhändertagna, medan vart 10:e barn ej blev placerat samma år det omhändertogs.

TAB F. FÖR SKYDDSUPPFÖSTRAN OMHÄNDERTAGNA FÖRDELADE EFTER ANLEDNINGEN TILL OMHÄNDERTAGANDET, ÅR 1959

	Antal	därav, i %, omhändertagna enl BvL § 22			
		mom a (vanvård)	mom b (fara för vanart)	mom c (vanart)	mom d (oart)
Nyttillkomna	1 698	23,2	21,6	64,0	3,2
därav i					
Sthlm, Gbg o Malmö	519	20,0	18,3	68,8	4,4
Övriga städer	691	21,1	17,9	70,6	1,9
Övriga kommuner	488	29,5	30,1	49,4	3,7
Pojkar	1 090	17,7	18,1	71,4	2,0
Flickor	608	33,1	27,8	50,7	5,3
Samtliga den 31 dec 1959	6 847	39,8	34,6	42,6	1,7
därav i					
Sthlm, Gbg o Malmö	2 015	42,6	28,5	48,0	2,0
Övriga städer	2 609	37,4	27,8	51,8	1,6
Övriga kommuner	2 223	39,9	48,1	26,8	1,6
Pojkar	4 088	34,6	31,0	49,5	1,2
Flickor	2 759	47,3	39,9	32,2	2,5

TAB G. FÖR SKYDDSUPPFÖSTRAN OMHÄNDERTAGNA FÖRDELADE EFTER VÅRDSATT, ÅR 1959

	Antal	därav, i %, under året vårdade i (på)					
		enskilt hem	barn- hem	ungdoms- vårds- skola	annan anstalt	annan plats	ej placerade
Nyttillkomna	1 698	34,6	19,2	21,1	11,5	2,8	10,8
därav i							
Sthlm, Gbg o Malmö	519	22,7	22,2	23,7	25,6	1,7	4,0
Övriga städer	691	38,9	15,3	21,4	4,3	2,6	17,4
Övriga kommuner	488	41,0	21,5	18,0	6,6	4,3	8,6
Samtliga den 31 dec 1959	6 847	53,9	9,7	22,5	7,6	2,4	4,0
därav i							
Sthlm, Gbg o Malmö	2 015	44,0	11,9	28,3	13,0	1,3	1,5
Övriga städer	2 609	50,8	9,4	26,0	4,8	2,7	6,4
Övriga kommuner	2 223	66,6	8,1	13,0	5,8	2,9	3,5

Av de vid årets slut kvarvarande barnen var mer än hälften placerade i enskilt hem medan knappt 1/10 fanns på barnhem.

Hur vårdformerna varierar med orsakerna till omhändertagandet framgår av tabell H. I de fall orsakerna varit vanvård eller fara för vanart har vården företrädesvis blivit enskilt hem (drygt 3/4 av fallen). Vanart och oart resulterar i att hälften av fallen får vård på ungdomsvårdsskola, men många placeras även för vård i enskilt hem.

TAB H. FÖR SKYDDSUPPFOSTRAN OMHÄNDERTAGNA FÖRDELADE EFTER
DET HEM DE ÖVERLÄMNATS TILL, ÅR 1959

	Omhändertagen på grund av			
	vanvård	fara för vanart	vanart	oart
Samtliga den 31 dec 1959	2 721	2 369	2 915	117
därav, i %, vårdade i (på)				
enskilt hem	77,5	77,0	24,3	12,8
barnhem	15,1	13,0	5,1	2,6
ungdomsvårdsskola	.	.	50,6	53,0
annan anstalt	4,3	5,4	10,2	15,4
annat håll	1,0	1,8	3,5	5,1
ej placerade	2,1	2,8	6,2	11,1

Omhändertagandets längd. Av tabell I, som visar vilket år de under år 1959 från skyddsuppfostran utskrivna omhändertagits, framgår att vårdtiden i genomsnitt varit 4,9 år. Den var något längre för barnen i landskommunerna än för övriga barn.

TAB I. FRÅN SKYDDSUPPFOSTRAN UNDER ÅR 1959 AVGÅNGNA BARN
FÖRDELADE EFTER ÅRET FÖR OMHÄNDERTAGANDET

	Antal	därav, i %, omhändertagna år					Omhändert antal år
		1958- 1959	1956- 1957	1953- 1955	1949- 1952	1948 el tid	
Sthlm, Gbg o							
Malmö	379	17,7	44,1	20,6	9,8	7,9	4,7
Övriga städer	509	22,8	34,6	19,1	10,6	13,0	4,8
Övriga kommuner	371	34,0	28,6	11,9	11,3	14,3	5,3
Summa	1 259	24,5	35,7	17,4	10,6	11,8	4,9
År 1958	1 159	-	-	-	-	-	5,2
" 1957	1 137	-	-	-	-	-	5,5
" 1956	1 087	-	-	-	-	-	5,3
" 1955	1 016	-	-	-	-	-	5,9
" 1954	988	-	-	-	-	-	5,6

Länsstyrelsens prövning av barnavårdsnämndens beslut. Beslut om omhändertagande för skyddsuppfostran skall underställas länsstyrelsens prövning i de fall föräldrarna inte lämnar sitt medgivande därtill. Så skall även ske i de fall omhändertagandet avser 22 § mom d (vanartad ungdom som fyllt 18 år). Antalet beslut som underställts och godkänts av länsstyrelse (i Stockholm ÖA) framgår av nedanstående tabell, som avser de under året nytillkomna (exkl beslut som avser 22 § mom d). Hur många beslut som underställts länsstyrelse men ej godkänts är okänt.

	Prövade beslut	
	Antal	i % av ny- tillkomna
Sthlm, Gbg o Malmö	133	25,6
Övriga städer	132	19,1
Övriga kommuner	93	19,1
Tillhopa	358	21,1

Som framgår av efterföljande tablå var frekvensen prövade beslut högst bland barn under 10 år och lägst bland barn i åldern över 16 år.

Prövade beslut		
	Antal	i % av nytillkomna
- 6 år	107	41,0
7- 9 "	41	49,4
10-12 "	38	34,2
13-15 "	85	17,9
16- "	87	11,3
Tillhoppa	358	21,1

Samhällsvård

Om ett barn under 16 år utsätts för nöd i hemmet, skall det omhändertas för samhällsvård, då föräldrarna det medger. Denna nöd kan vara orsakad av föräldrarnas liknöjdhet, sjukdom eller annat, som gör dem oförmögna att vårda barnet. Även i de fall barnet överges eller lämnas ensamt genom föräldrarnas död skall det omhändertas, om så är nödvändigt. I det följande benämns dessa och liknande anledningar till omhändertagandet "nöd i hemmet". I vissa fall kan kroppslig eller själslig sjukdom hos barnet göra det nödvändigt att samhället träder till, då föräldrarna icke själva kan bereda barnet den vård det kan anses vara i behov av. I det följande kallas detta "sjukdom hos barnet".

Nödtillståndet kan vara permanent eller mera tillfälligt, men det sistnämnda är det vanligaste. Ibland kan det vara svårt att avgöra, om nödtillståndet är sådant, att det bör avhjälpas genom samhällsvård, eller om förutsättningar för skyddsuppfostran föreligger (vanvårdsmomentet). I senare fallet bör skyddsuppfostran också tillgripas. Det kan även inträffa, att samhällsvård behöver övergå i skyddsuppfostran, nämligen om föräldrarna påyrkar samhällsvårdens upphörande, men detta ej kan ske utan att barnet utsättes för fara till sin kroppsliga eller själsliga hälsa.

Verksamhetens omfattning. Under år 1959 blev 9 349 barn omhändertagna för samhällsvård (nytillkomna) mot 9 721 år 1954. Antalet samhällsvårdade har som syns av tabell J minskat något under de senaste åren såväl absolut som relativt.

I tabell J redovisas barnens fördelning på olika län såväl absolut som i relation till samtliga barn i åldern under 16 år, dvs upp till den ålder då samhällsvården senast skall upphöra.

Genomsnittligt var under året 12,7 av 1 000 barn i de aktuella åldrarna omhändertagna för samhällsvård. De under år 1959 omhändertagna motsvarar 5,1 per 1 000 barn under 16 år. Den högsta frekvensen samhällsvårdade barn (samtliga) förekom i de tre största städerna - mer än 20 per 1 000 barn under 16 år.

Under år 1959 omhändertogs för samhällsvård på grund av sjukdom 736 barn mot 1 104 under år 1954.

Aldersfördelning mm. Aldersfördelningen bland de nytillkomna barnen framgår av tabell K. Flertalet är i förskoleåldern (68 %). Vidare framgår att 36 % av de vid årets slut kvarvarande barnen var i förskoleåldern. I de tre största städerna var denna andel 43 %. Med ökad befolkningstäthet sker alltså en förskjutning mot lägre åldrar.

Av de under år 1959 omhändertagna barnen var 5 179 (55 %) pojkar och 4 170 flickor samt 30 % av utomäktenskaplig börd. Av de sistnämnda barnen var 40 % under 1 år.

TAB J. FÖR SAMHÄLLSVÅRD OMHÄNDERTAGNA BARN FÖRDELADE EFTER LÄN, ÅR 1959

	Antal	Per 1000 av be- folkn under ¹⁾ 16 år	därav nyttill- komna	Antal den 31 dec	därav i %, omhänder- tagna på grund av nöd i hemmet	sjukdom hos barnet
Stockholms stad	4 354	25,2	1 778	2 605	95,7	12,8
Stockholms län	1 663	14,2	702	1 013	93,1	8,2
Uppsala "	597	14,7	175	435	93,3	7,1
Södermanlands "	652	11,6	278	408	90,2	11,8
Ostergötlands "	1 258	14,3	552	726	92,4	8,3
Jönköpings "	478	6,7	167	313	86,9	14,4
Kronobergs "	234	6,1	79	148	87,2	12,8
Kalmar "	598	10,4	186	407	88,7	12,3
Gotlands "	186	12,5	45	135	91,1	8,9
Blekinge "	388	11,3	112	284	91,9	8,5
Kristianstads "	421	6,8	131	315	83,8	16,5
Malmöhus "	2 251	15,7	1 222	1 087	92,0	9,7
därav Malmö	1 132	21,8	711	444	93,9	8,3
Hallands "	227	5,5	98	135	77,8	23,7
Göteb o Bohus "	3 010	20,5	1 492	1 657	94,3	6,2
därav Göteborg "	2 677	28,9	1 371	1 439	94,9	6,6
Älvsborgs "	835	9,4	361	522	87,5	13,4
Skaraborgs "	309	5,1	93	233	86,3	14,6
Värmlands "	822	12,0	286	559	94,5	6,1
Örebro "	697	11,3	244	483	88,0	12,2
Västmanlands "	723	12,1	302	393	89,1	11,2
Kopparbergs "	507	7,1	161	347	87,0	14,1
Gävleborgs "	816	11,3	269	554	93,1	7,2
Västernorrlands "	816	11,3	212	594	95,1	5,7
Jämtlands "	410	11,3	94	305	93,4	6,6
Västerbottens "	403	6,1	115	303	90,8	9,6
Norrbottens "	695	8,8	195	466	94,2	6,0
Summa	23 350	12,7	9 349	14 427	92,2	10,0
" 1958	23 743	12,9	9 329	14 718	90,8	11,1
" 1957	23 972	13,1	9 186	14 816	91,8	10,2
" 1956	25 155	13,7	9 534	-	-	-
" 1955	25 508	14,0	9 505	-	-	-
" 1954	26 107	14,4	9 721	-	-	-

¹⁾ Folkmängden 31/12 1959

TAB K. FÖR SAMHÄLLSVÅRD OMHÄNDERTAGNA BARN FÖRDELADE EFTER ALDER, ÅR 1959

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år							
		-1	1	2	3	4-6	7-9	10-14	15-
Nyttillkomna	9 349	18,7	12,5	10,1	8,6	18,2	12,1	16,6	3,1
därav i									
Sthlm, Gbg o Malmö	3 860	18,8	13,9	12,0	9,7	18,1	10,9	14,1	2,6
Övriga städer	3 517	19,3	11,8	8,9	8,0	18,0	12,4	18,1	3,5
Övriga kommuner	1 972	17,6	11,3	8,7	7,6	18,6	13,9	18,8	3,5
Samtliga den 31 dec 1959	14 427	7,1	6,2	4,9	4,7	13,5	15,8	39,1	8,9
därav i									
Sthlm, Gbg o Malmö	4 488	8,8	7,2	5,9	6,1	14,8	14,7	35,4	7,0
Övriga städer	4 503	8,2	7,2	5,2	4,5	12,7	16,4	37,9	8,0
Övriga kommuner	5 436	4,7	4,5	3,7	3,6	12,9	16,1	43,2	11,1

Att 6/10 av de för samhällsvård vid årets slut omhändertagna barnen kom från ofullständiga hem framgår av följande tablå.

	Hela antalet barn 31 dec 1959	Andel barn i % från hem där modern var	
		ogift, änka, fränskild	död
Stockholm	2 605	52,4	5,2
Göteborg	1 439	47,5	6,9
Malmö	444	29,7	5,2
Övriga städer	4 503	53,5	8,4
Övriga kommuner	5 436	47,5	12,6
Tillhopa	14 427	49,7	9,2

De omhändertagna barnens placering. Var de under året nyttillkomna barnen vårdats framgår av tabell L. De flesta (63 %) vårdades på barnhem, medan 1/3 vårdades i enskilt hem och ett fåtal på annan plats eller annan anstalt, dvs sjukhus, anstalt för psykiskt efterblivna etc. Dessutom fanns det 44 barn för vilka beslutet ej verkställdes. Vård på mer än ett sätt kan förekomma under året. Vidare framgår att landskommunerna i större utsträckning än städerna anlitar vård i enskilt hem.

Placeringen för alla vid årets slut kvarvarande barn skiljer sig avsevärt från den som förekommer bland de nyttillkomna. Ca 77 % av barnen hade vårdats i enskilda hem men blott 16 % på barnhem.

Vårdtidens längd. Under år 1959 upphörde samhällsvården för 8 866 barn.

I tabell M är de barn, för vilka samhällsvården upphört, fördelade efter året för omhändertagandet. De flesta (62 %) av barnen hade omhändertagits år 1959. Genomsnittligt hade de barn för vilka samhällsvården upphört varit omhändertagna i 2,1 år. På landsbygden är den genomsnittliga vårdtiden mer än dubbelt så lång som i städerna - 3,5 resp 1,6 år. Detta tyder på att den situation som

TAB L. FÖR SAMHÄLLSVÅRD OMHÄNDERTAGNA BARN FÖRDELADE EFTER VÅRDSATT, ÅR 1959

	Antal	därav, i %, i (på)				
		enskilt hem	barnhem	annan anstalt	annan plats	ej placerade
Nyttillkomna	9 349	31,9	63,2	3,9	0,3	0,5
därav i						
Sthlm, Gbg o Malmö	3 860	20,3	76,3	3,2	0,1	-
Övriga städer	3 517	35,1	59,5	4,4	0,3	0,7
Övriga kommuner	1 972	49,0	45,0	4,3	0,6	1,1
Samtliga den 31 dec 1959	14 427	77,1	16,0	6,1	0,5	0,3
därav i						
Sthlm, Gbg o Malmö	4 488	73,5	21,2	4,9	0,4	-
Övriga städer	4 503	76,8	16,6	5,7	0,5	0,4
Övriga kommuner	5 436	80,5	11,2	7,4	0,6	0,4

TAB M. FÖR SAMHÄLLSVÅRD OMHÄNDERTAGNA BARN FÖR VILKA VÅRDEN UPPHÖRT ÅR 1959, FÖRDELADE EFTER ÅRET FÖR OMHÄNDERTAGANDET

	Antal	därav, i %, omhändertagna år						
		1959	1957-1958	1954-1956	1951-1953	1948-1950	1947- eller tid	omhändert antal år
Sthlm, Gbg o Malmö	3 675	71,1	19,3	3,9	1,6	1,2	2,9	1,5
Övriga städer	3 236	65,7	21,1	5,1	2,9	1,9	3,3	1,8
Övriga kommuner	1 955	39,4	27,9	10,9	7,6	5,9	8,3	3,5
Summa	8 866	62,1	21,9	5,9	3,4	2,5	4,2	2,1

föranleder omhändertagandet är av delvis annan karaktär i städerna än på landsbygden. I städerna utgör omhändertagandet för samhällsvård huvudsakligen ett medel för avhjälpande av mera tillfälliga nödsituationer.

Vårdkostnader för omhändertagna barn

Uppgifterna från barnavårdsnämnderna om vårdkostnaderna för de omhändertagna barnen avser kommunernas direkta bruttoutgifter för vården, oavsett om utgifterna ersätts från annat håll eller ej. Vårdkostnaderna avser dels inackorderingsavgifter i enskilda hem och vårdavgifter till barnhem, sjukhus o dyl, dels andra kostnader i samband med vården, t ex resor, utrustning o dyl. Vad kostnaderna för vården på anstalt beträffar bör observeras att dessa endast avser dem som utgår enligt fastställd taxa, ej de kostnader kommunerna i övrigt som huvudmän bestrider för barnhem, sjukhus etc, och som givetvis uppgår till betydligt större belopp. De totala vårdkostnaderna för ett antal år framgår av nedanstående tablå. Av dessa kostnader kom under år 1959 omkring 3/4 på samhällsvården, medan återstoden föll på skyddsoppfostran.

Kostnader (i 1 000-tal kr) för barn och ungdom
som varit omhändertagna av barnavårdsnämnd

	Vård- kostnad	Annan kostnad	Summa
1954	18 200	1 400	19 553
1955	18 300	1 300	19 560
1956	17 800	1 400	20 163
1957	19 300	1 700	20 980
1958	20 400	1 800	22 213
1959	22 039	2 130	24 169

Av vårdkostnadernas totalsumma kom ca 2/3 på städerna, av vilka enbart de tre största städerna svarade för drygt hälften av kostnaderna.

Huvudparten av vårdkostnaderna utgörs av vårdavgifter till enskilda eller anstalter. Dessa uppgick till 22,0 milj kr, medan resten 2,1 milj kr var utgifter för utrustning, resor o dyl. Av de barn som varit omhändertagna för skydds-
suppfostran eller samhällsvård har vårdkostnad redovisats för ca 21 000 (68 % av samtliga omhändertagna barn). Vårdkostnaderna på ungdomsvårdsskolorna bestrids helt av statsmedel. För dessa ungdomar har kommunerna inga vårdavgifter, men väl "andra kostnader". För de ungdomar för vilka vårdavgift erlagts var avgiften i genomsnitt 106 kr per månad. Motsvarande för andra kostnader var 28 kr per månad.

Fosterbarn

Enligt barnavårdslagen är barn under 16 år som fostras i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller hos särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, att betrakta som fosterbarn och skall stå under tillsyn av barnavårdsnämnden i den kommun, där fosterhemmet är beläget. Vid behov kan nämnden besluta om förlängd tillsynstid, dock längst till 18 år. Nämnden har att motta anmälningar om - i vissa fall lämna tillstånd till - mottagande av fosterbarn och skall utöva fortlöpande kontroll av fosterhem och fosterbarn.

Undantagna från de särskilda bestämmelserna om fosterbarnsvård är barn som omhändertagits för skydds-
suppfostran eller samhällsvård och placerats i fosterhem i den omhändertagande nämndens egen kommun. Tillsynen över dessa barn är reglerad på annat sätt. Speciella bestämmelser gäller också för tillsynen av barn som omhändertagits av Stockholms stads barnavårdsnämnd och placerats i fosterhem i andra kommuner. För dessa barn handhar nämnden själv tillsynen med hjälp av lokalombud på de olika orterna.

Vid slutet av år 1959 kan hela antalet barn som fostrats i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare beräknas ha uppgått till drygt 27 000. Av dessa var 5 769 omhändertagna för skydds-
suppfostran eller samhällsvård och placerade i enskilt hem inom den kommun, vilkens barnavårdsnämnd beslutat om åtgärden, samt 2 040 barn vilka omhändertagits av Stockholms stads barnavårdsnämnd och placerats utom Stockholm. Återstår således ca 19 200 barn vilka står under lokal tillsyn. Av dessa kan ca 9 100 beräknas vara sådana som omhändertagits och placerats inom annan barnavårdsnämnds verksamhetsområde, samt ca 10 100 icke omhändertagna fosterbarn.

Denna redogörelse bygger i fortsättningen på de uppgifter barnavårdsnämnderna lämnat om dessa 19 200 barn. Analysen grundar sig på 1/5 av dessa fosterbarn, varför de absoluta talen erhållits genom multiplicering med fem.

TAB N. FOSTERBARN FÖRDELADE EFTER LÄN ÅR 1959

	Antal den 31 dec	Per 1 000 av be- folk- ningen -16 år	därav omhän- dert barn place- rade inom kommun	omhän- dert Sthlms- barn place- rade i annan kommun	foster- barn under lokal tillsyn	Nyttill- komna foster- barn under lokal tillsyn	därav utom- äkten- skap- liga barn
Stockholms stad	1 347	8,0	552	-	795	310	55
Stockholms län	1 407	12,3	447	175	785	250	180
Uppsala "	680	16,8	198	42	440	120	50
Södermanlands "	1 001	18,0	153	198	650	165	95
Östergötlands "	1 407	16,2	260	147	1 000	210	85
Jönköpings "	1 117	15,9	100	382	635	150	70
Kronobergs "	609	16,1	50	64	495	80	50
Kalmar "	1 110	19,5	160	165	785	175	85
Gotlands "	441	30,2	84	77	280	25	10
Blekinge "	710	21,0	152	43	515	105	60
Kristianstads "	1 167	19,0	148	14	1 005	175	60
Malmöhus "	2 000	14,3	355	5	1 640	365	38
därav Malmö	603	12,0	83	-	520	135	70
Hallands "	521	12,9	40	26	455	75	30
Göteborgs o Bohus "	1 622	11,7	579	23	1 020	215	105
därav Göteborg	871	10,0	481	-	390	135	80
Älvsborgs "	1 249	14,2	170	79	1 000	210	85
Skaraborgs "	1 083	18,1	93	120	870	175	80
Värmlands "	1 262	19,0	268	139	855	145	40
Örebro "	883	14,6	210	38	635	140	65
Västmanlands "	790	13,5	175	20	595	115	55
Kopparbergs "	892	13,0	182	50	660	140	70
Gävleborgs "	1 428	20,3	354	59	1 015	220	110
Västernorrlands "	1 542	21,9	403	84	1 055	155	105
Jämtlands "	768	21,8	171	32	565	90	55
Västerbottens "	863	13,5	166	42	655	125	85
Norrbottnens "	1 105	14,3	299	16	790	115	50
Summa	27 004	15,2	5 769	2 040	19 195	4 050	1 772
År 1958	26 972	14,6	5 473	1 954	19 545	4 375	2 205
" 1957	27 658	15,1	5 795	1 873	19 990	4 495	2 205

Verksamhetens omfattning. I tabell N redovisas fosterbarnen år 1959 länsvis. Därvid framgår att Gotlands län har den största andelen fosterbarn med över 30 per 1 000 barn under 16 år, och att Stockholm har den lägsta andelen med 8 per 1 000. Under året tillkom under lokal tillsyn 4 050 barn, vilka också finns redovisade i tabellen.

Aldersfördelning mm. Av tabell O framgår att 63 % av de nyttillkomna fosterbarnen under lokal tillsyn var under skolåldern samt att motsvarande andel av de vid årets slut kvarvarande barnen endast var 31 %.

Av tabellen kan vidare utläsas att omkring hälften av fosterbarnen var födda utom äktenskapet.

TAB O. FOSTERBARN UNDER LOKAL TILLSYN FÖRDELADE EFTER ÅLDER

ÅR 1959	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder						
		-1	1-3	4-6	7-9	10-12	13-14	15-
Nyttillkomna	4 050	12,2	35,3	15,4	12,6	9,4	9,8	5,3
därav uä-barn	1 925	20,8	46,0	10,9	8,1	6,0	6,5	1,8
Samtliga den 31 dec	19 195	2,3	13,7	14,6	17,2	22,2	19,2	10,7
därav uä-barn	10 575	3,6	16,7	15,5	16,2	19,7	18,7	9,7

Fosterhemmen. Något mer än hälften av de ca 19 200 fosterbarnen vistades hos släktingar, dvs hem som förestås av mor- eller farföräldrar, syskon eller föräldrars syskon. För omkring 60 % av barnen uppges anhörig, vanligen modern, ha anskaffat fosterhemmet och för övriga barnavårdsnämnden eller annat allmänt organ.

TAB P. FOSTERBARN I OLIKA ÅLDRAR FÖRDELADE EFTER FOSTER-MÖDRARNAS ÅLDER ÅR 1959

	Antal foster- barn	därav, i %, med fostermodern i nedanstående ålder, år				
		-29	30-39	40-49	50-59	60-
Släkt, samtliga därav i åldern	12 175	3,4	7,6	23,8	37,5	27,8
- 3 år	1 350	7,0	11,5	48,1	29,3	4,1
4- 6 "	1 665	3,9	8,7	39,6	37,5	10,2
7- 9 "	2 065	2,4	9,9	25,7	39,7	22,3
10-12 "	2 645	2,1	6,6	19,1	43,5	28,7
13- "	4 450	3,3	5,4	12,5	35,4	43,5
Ej släkt, samtliga därav i åldern	11 345	7,4	29,4	36,1	21,6	5,6
- 3 år	2 805	19,3	52,8	25,0	2,7	0,4
4- 6 "	1 540	9,4	38,6	40,3	10,1	1,6
7- 9 "	1 710	2,3	24,9	45,0	22,8	5,0
10-12 "	1 980	1,0	19,9	43,2	30,1	5,8
13- "	3 310	2,7	13,1	34,6	37,3	12,2

Tab P visar att fostermodrar som är släkt med barnen är betydligt äldre än övriga fostermodrar. Vidare framgår att andelen barn under 4 år är betydligt mindre hos släktingar än hos övriga.

Vårdkostnader för fosterbarn. För 14 600 fosterbarn föreligger uppgift om att vårdavgift (=månadsavgift) utgått. Dessa avgifter utgjorde år 1959 sammanlagt ca 12 milj kr. Dessutom har några procent av barnen varierande eller okända avgifter, varför nämnda belopp i realiteten är något högre. Det bör dock framhållas att fostermodrarna utöver fosterlegorna erhåller allmänt barnbidrag för barnen (400 kr per barn år 1959).

	Antal	därav, i %, hos	
		släkt	ej släkt
Fosterhem anskaffat av			
moder	11 440	82,2	17,8
allm organ	7 420	8,5	91,5
bådadera	5	-	100,0
ej känt	330	60,6	39,4
Totalt	19 195	53,3	46,7

Enligt tabell Q uppgick vårdavgiftens storlek i genomsnitt till 85 kr per månad mot 59 kr under år 1954. Beträffande avgiften för barn i icke släktingars hem är den betydligt högre än för barn i släktingars hem. Avgiften i släktingars hem var i genomsnitt 13 kr lägre per månad än i övriga hem.

De genomsnittliga vårdavgifterna för de nytillkomna fosterbarnen med vårdavgift var under år 1959 drygt 111 kr per månad.

TAB Q. FOSTERBARN FÖR VILKA VÅRDAVGIFT UTGÅR FÖRDELADE EFTER VÅRDAVGIFTENS STORLEK, ÅR 1959

	Stockholm Göteborg Malmö	Övriga städer	Lands- kommuner	Hela riket
Antal fosterbarn den 31 dec	1 705	4 165	13 325	19 195
därav med avgift	1 120	2 935	10 580	14 635
därav, i %, med månads- avg av högst				
59 kr	20,5	15,7	12,6	13,8
60-79 "	36,2	37,8	35,5	36,0
80-99 "	8,0	13,8	20,0	17,8
100 kr eller högre	35,3	32,7	31,9	32,3
Medelvårdavgift pr månad kr	103	84	83	85
därav hos släktingar	79	75	69	72
Medelvårdavgift pr månad				
år 1958	92	79	77	78
" 1957	99	73	70	73
" 1956	89	66	64	66
" 1955	82	60	60	62
" 1954	79	57	56	59

Allmän översikt

Antalet barn i åldern under 21 år, dvs i de åldrar där ingripande från barnvårdsnämndens sida kan förekomma, har ökat starkt sedan år 1940, vilket framgår av nedanstående tabell.

År	0-6 år	7-13 år	14-17 år	18-20 år	Tillhopa
1940	605 800	602 000	393 600	342 900	1 944 300
1946	811 900	594 200	343 000	274 700	2 023 800
1950	868 800	696 400	329 900	261 000	2 156 100
1954	781 200	844 200	365 900	252 000	2 243 300
1955	763 800	871 000	376 400	259 200	2 270 400
1956	751 800	878 600	396 900	268 400	2 295 700
1957	745 800	870 800	424 600	278 200	2 319 400
1958	742 200	849 500	461 100	283 700	2 336 500
1959	736 500	827 400	493 600	289 300	2 346 800

Totalt har antalet barn mellan år 1940 och 1959 ökat med ca 402 500 eller 21 %. Den låga nativiteten på 1930-talet och den motsvarande höga under förra hälften av 1940-talet medförde stora förändringar i antalet barn i olika åldrar. Antalet barn under skolåldern ökade från 1940 till 1950 med ca 43 % för att senare åter avta. Omvänt är förhållandet för barn och ungdomar mellan 14 och 21 år, där antalet var lägst omkring år 1950 för att sedan åter växa och först år 1958 nå upp till samma antal som år 1940.

Med dessa siffror som bakgrund bör tabell R över antalet barn och ungdomar, som varit föremål för nämndernas verksamhet, ses. Oaktat barnantalet ökat, har det totala antalet barn som varit omhändertagna avtagit. Detta antal var år 1940 ca 36 500 och år 1959 31 300.

Av tabellen framgår vidare att antalet barn omhändertagna för skyddsuffostran år 1940 var ca 6 500 och år 1959 drygt 8 000. Beträffande samhällsvårdens utveckling framgår, att den efter en större minskning av antalet fall mellan åren 1940 och 1946 under senare år åter börjat avta och omfattade år 1959 ca 23 400 fall.

Ovan har talats om de barn som någon gång under resp år varit föremål för samhällsvård eller skyddsuffostran. Det antal som blivit omhändertagna (nyttillkomna) resp år redovisas också i tabell R.

TAB R. ANTAL BARN OCH UNGDOMAR SOM OMFATTATS AV BARNAVÅRDS-
NÄMNDERNAS VERKSAMHET

	Nyttillkomna barn och ungdomar som omhändertogs under året			Samtliga barn och ungdomar			Hela antalet omht ¹⁾	föremål för förebyggande eller omhändertagande ¹⁾
	Skyddsuffostran	Samhällsvård	Hela antalet omht ¹⁾	föremål för förebyggande åtgärder	Skyddsuffostran	Samhällsvård		
1940	1 010	6 157	7 137	2 920	6 516	30 021	36 453	39 149
1946	989	6 916	7 867	4 583	7 922	25 539	33 333	37 681
1950	1 077	9 239	10 269	5 372	7 098	25 741	32 665	37 674
1955	1 074	9 505	10 511	8 970	6 677	25 508	32 029	40 551
1956	1 398	9 534	10 840	9 463	7 014	25 155	31 985	41 017
1957	1 218	9 186	10 323	11 280	7 236	23 972	31 023	41 925
1958	1 554	9 329	10 817	12 464	7 657	23 743	31 142	42 234
1959	1 698	9 349	10 968	15 296	8 106	23 350	31 273	45 635

1) Utgör nettoantalet (utan dubbelräkningar).

Antalet för skyddsuffostran omhändertagna har från år 1940 fram till år 1955 varit omkring 1 000 per år men därefter har en kraftig ökning ägt rum - ca 60 % från år 1955 till år 1959.

Beträffande de för samhällsvård omhändertagna (nyttillkomna) framgår av tabellen, att antalet ökat mellan åren 1940 och 1955 med 55 %. Därefter har antalet nyttillkomna barn varit relativt konstant.

De barn mot vilka barnavårdsnämnderna ingripit med förebyggande åtgärder har till följd av en noggrannare redovisning stigit avsevärt i antal. Deras nummer som år 1940 var 2 900 har för varje år ökat och uppgick år 1959 till närmare 15 300 fall. En del av denna ökning torde kunna tillskrivas kommunsammanslagningen och den i samband därmed effektivare redovisningen av dessa barn.

Omhändertagande för skyddsuppfostran blir aktuell då de förebyggande åtgärderna bedömts vara gagnlösa eller inte visat sig ha positiv verkan. Under år 1959 var ca 23 000 barn och ungdomar p g a uppförandebrister föremål för ingripanden av barnavårdsnämnderna. I vissa fall förekommer dubbelräkning på så sätt att barn som under året varit föremål för förebyggande åtgärder senare under samma år kan ha omhändertagits. Så förekommer blott i mindre utsträckning, ca 3 % av fallen, varför man kan bortse därifrån i detta sammanhang.

I nedanstående tablå är antalet barn som varit föremål för förebyggande åtgärder samt barn och ungdom som under ett visst år omhändertagits (nyttillkomna) för skyddsuppfostran eller samhällsvård ställda i relation till hela antalet barn i vissa åldrar. Vid förebyggande åtgärder har relationstalen beräknats per 1 000 barn under 21 år, vid skyddsuppfostran per 1 000 barn under 18 år och vid samhällsvård per 1 000 barn under 16 år.

	1940	1946	1950	1955	1958	1959
Förebyggande åtgärder	1, 5	2, 3	2, 5	4, 0	5, 3	6, 5
Skyddsuppfostran	0, 6	0, 6	0, 6	0, 5	0, 7	0, 8
Samhällsvård	4, 4	4, 4	5, 3	5, 2	4, 0	5, 1

Barnavårdsmannaskap

Barnavårdsmannaförordnanden. Alltsedan år 1917 skall barnavårdsmän alltid förordnas för barn med utomäktenskaplig börd. År 1940 gavs det också möjlighet för barnavårdsnämnd att förordna om barnavårdsmän för barn med inomäktenskaplig börd, såvida endast en av föräldrarna har vårdnaden om barnet och denna själv gör framställning till nämnden. I vissa fall kan nämnden, även utan att framställning görs, förordna om barnavårdsmän. Uppdraget att vara barnavårdsmän upphör när barnet fyller 18 år, men förordnandet kan förlängas öfver denna ålder (till 21 år), liksom även upphöra dessförinnan, om behov av barnavårdsmän ej längre föreligger.

Antalet barn med förordnad barnavårdsmän vid slutet av år 1959 var 131 340, vilket betyder att vart 16:e barn under 18 år hade förordnad barnavårdsmän. Antalet under år 1959 nyttillkomna förordnanden var 25 366 fördelade på 7 503 för iä-barn och 17 863 för uä-barn. Detta är bruttoantalet nyttillkomna, dvs inklusive barn vars förordnanden överflyttats från annan barnavårdsnämnd. Antalet barn födda utom äktenskapet var 1959 ca 10 700, varför således ca 7 000 av de nyttillkomna var överflyttningsfall.

Den i efterföljande tablå redovisade ökningen av antalet barn med förordnad barnavårdsmän under senare år kommer som synes nästan helt på iä-barnen. Deras antal har sedan år 1954 ökat med 35 %. Mätt i relation till antalet iä-barn under 18 år, har antalet ökat från 15, 7 per 1 000 iä-barn under 18 år till 19, 6 år 1959. I detta sammanhang kan påpekas att antalet hem- och äktenskapsskillnader varit praktiskt taget konstant under samma tid.

År	Iä-barn	Uä-barn	Tillhoppa	Per 1000 barn -18 år	Därav nyttillkomna
1940	3 548	95 355	98 903	62	..
1954	29 861	87 304	117 165	59	23 278
1955	32 175	87 809	119 984	60	24 148
1956	34 459	88 862	123 321	61	24 555
1957	36 941	89 486	126 427	62	25 352
1958	38 254	90 242	128 766	63	24 957
1959	40 228	91 112	131 340	64	25 366

Av tabell S framgår hur antalet barnavårdsmanförordnanden varierar mellan de olika länen. I relation till folkmängden i hithörande åldersgrupper har Jämtlands län det största antalet förordnanden, medan Jönköpings, Hallands och Kronobergs län redovisar det lägsta antalet. Vad antalet förordnanden för de inomäktenskapliga barnen beträffar, visar också dessa stora lokala variationer.

Genom att sätta antalet förordnanden vid årets slut i relation till antalet nytillkomna kan man göra en uppskattning av förordnandenas längd (omsättnings-hastighet). Enligt denna skattning skulle alla förordnanden omsättas på 5 år.

En översikt av anledningarna till att barnavårdsman förordnats under år 1959 för barn i äktenskap ges i efterföljande tablå.

	Antal	%
Nyttillkomna iä-barn med barnavårdsman	7 502	100
därav på grund av		
söndring	366	4,9
hemskillnad	3 357	44,7
äktenskapsskillnad	3 494	46,6
ena maken död eller vårdnaden fräntagen den ene av samboende föräldrar	142	1,9
pågående process om vårdnaden	143	1,9

Fastställande av faderskap. En av barnavårdsmannens funktioner är att söka få faderskapet till utomäktenskapliga barn fastställt. Av de över 91 000 uä-barnen med förordnad barnavårdsman hade vid slutet av år 1959 91 % av barnen fått faderskapet fastställt; andelen har ej undergått någon förändring under 1950-talet. För 86 % av dessa hade detta skett genom erkännande och för 14 % genom dom.

Av de ca 8 000 barn för vilka faderskapet ej fastställts var vid slutet av år 1959 närmare hälften under 3 år, vilket framgår av följande tablå. Dessutom framgår, att barnen var yngre i städerna än på landsbygden.

	Städer	Landsbygd
Antal uä-barn utan fastställt faderskap	4 771	3 350
därav, i %, i åldern		
1 år	33,7	22,1
1 - 2 "	22,1	16,0
3 - 15 år	40,9	55,7
16 år och däröver	3,3	6,1

Barnavårdsmän. Vid slutet av år 1959 var antalet barnavårdsmän 1 566 mot 1 916 år 1954. Som framgår av nedanstående tablå, vilken visar fördelningen på stad och landsbygd samt antalet förordnanden per barnavårdsman under ett antal år, har minskningen av antalet barnavårdsmän oavbrutet fortsatt sedan början av 1940-talet.

Antalet förordnanden (dvs barn) per barnavårdsman har däremot ökat mycket kraftigt. Detta torde sammanhånga med, speciellt beträffande städerna, att kommunala tjänstemän har barnavårdsmanenskap som huvudsaklig syssla. Av tablå framgår vidare att kvinnornas andel ökat inom detta område. Vid slutet av år 1959 var 703 eller 45 % av barnavårdsmännen kvinnor jämfört med 1954 då kvinnornas andel var 37 %.

TAB S. ANTAL BARNAVÅRDSMANNAFÖRORDNANDEN ÅR 1959, LÄNSVIS

	Barnavårdsmanneförordnanden vid 1959 års slut			Nyttillkomna för- ordnanden		
	Antal	Per 1 000 av be- folk- ningen under 18 år ¹	därav	uä-barn	iä-barn	
Stockholms stad	15 327	78,5	10 524	4 803	1 847	415
Stockholms län	7 412	57,3	4 844	2 568	1 340	551
Uppsala "	3 265	72,3	1 985	1 280	450	323
Södermanlands "	3 930	62,7	2 493	1 437	634	338
Östergötlands "	6 224	63,6	4 008	2 216	880	440
Jönköpings "	2 826	35,8	1 898	928	346	190
Kronobergs "	1 616	37,9	1 150	466	190	97
Kalmar "	3 361	52,1	2 237	1 124	396	268
Gotlands "	1 304	78,5	977	327	146	67
Blekinge "	2 245	57,9	1 725	520	301	117
Kristianstads "	3 920	50,5	2 697	1 223	441	218
Malmöhus "	11 442	70,2	7 379	4 063	1 459	657
därav Malmö	4 545	78,6	2 879	1 666	498	209
Hållands "	1 728	39,7	1 210	518	192	137
Göteborgs o Bohus "	9 085	55,1	6 655	2 430	1 053	343
därav Göteborg	6 594	64,2	4 920	1 674	752	213
Älvsborgs "	5 210	52,5	3 223	1 987	559	394
Skaraborgs "	2 979	43,8	2 182	797	433	202
Värmlands "	5 375	70,7	4 050	1 325	795	249
Örebro "	5 001	72,2	3 097	1 904	634	379
Västmanlands "	5 014	75,9	3 053	1 961	742	434
Kopparbergs "	5 600	71,0	4 016	1 584	852	292
Gävleborgs "	7 415	92,5	5 829	1 586	1 170	328
Västernorrlands "	7 255	90,1	5 439	1 816	944	363
Jämtlands "	4 414	109,0	3 659	755	614	127
Västerbottens "	4 135	55,9	3 017	1 118	674	283
Norrbottnens "	5 228	59,5	3 740	1 488	769	290
Tillhoppa	131 311	64,3	91 087	40 224	17 861	7 502

¹ Folkmängden 31/12 1959. Se not vid tabell A.

Bidragsförskott och utfyllnadsbidrag

Om fader eller moder, som enligt rättens beslut eller skriftligt avtal är förpliktad att betala underhållsbidrag för sitt barn, underlåter att göra detta, så kan barnavårdsnämnden, oberoende av vårdnadshavarens eller barnets ekonomiska ställning, förskottera bidraget upp till ett visst belopp. Nämnden har sedan att söka utkräva beloppet av den underhållsskyldige. Bidragsförskott utgår tills barnet fyllt 16 år.

Bidragsförskott utgår med det belopp som bestäms i avtal eller dom, år 1959 dock högst med 720 kr per barn och år. Atskilliga äldre underhållsbidrag löper emellertid med lägre belopp trots att alla underhållsbidrag, fastställda före den

I januari 1955, uppräknats enligt en särskild lag om generell höjning av familjerättsliga underhållsbidrag. Med hänsyn till detta har man infört ett utfyllnadsbidrag, avsett för barn vilkas underhållsbidrag är lägre än 720 kr om året. Utfyllnadsbidraget skall täcka skillnaden mellan 720 kr och det fastställda underhållsbidragets belopp, men får endast beviljas, om det lägre underhållsbidraget fastställts före den 1 april 1957.

	År						
	1940	1954	1955	1956	1957	1958	1959
Städer							
Antal barnavårds- män	547	334	331	318	307	310	314
därav, i %, kvinnor	53,7	77,5	79,5	81,1	82,4	81,9	82,5
Antal förordnanden per bvmän	67	177	186	201	217	220	225
Landsbygd							
Antal barnavårds- män	5 774	1 582	1 495	1 429	1 362	1 309	1 250
därav, i %, kvinnor	10,7	28,1	29,6	31,9	32,1	33,	35,5
Antal förordnanden per bvmän	11	37	39	42	44	46	49

Antalet barn med bidragsförskott var under redovisningsåret ca 69 000. Deras antal har, som syns av nedanstående tabell, ökat kraftigt under senare år såväl absolut som i förhållande till folkmängden. De redovisade genomsnittsbeloppen är lägre än maximibidraget, vilket dels beror på att bidragsförskott högst kan utgå med det belopp som bestämts i resp avtal och dels på att de ny-tillkomna resp avgångna barnen med bidragsförskott som regel ej åtnjutit detta under hela året.

År	Antal barn	Per 1 000 barn under 16 år	Högsta utbetalda belopp, kr	Genomsnittl belopp, kr	Totalt, 1 000 kr
1940	29 750	21,2	205	193	5 700
1954	48 180	26,6	600	434	20 900
1955	51 972	18,5	600	431	22 400
1956	55 936	30,4	600	458	25 615
1957	61 718	33,4	720	484	29 892
1958	65 805	35,7	720	549	36 153
1959	69 022	37,9	720	559	38 576

Totalt utbetalade kommunerna över 38 milj kr i bidragsförskott under redovisningsåret 1959, varav ca 12 milj kr till barn på landsbygden och 26 milj kr till barn i städerna. Antalet bidragsmottagare var 52 752.

I tabell T redovisas antalet barn som erhållit bidragsförskott eller utfyllnadsbidrag länsvis, dels absolut och dels i relation till antalet barn under 16 år, samt dessutom de genomsnittliga bidragsbeloppen. De tre största städerna Stockholm, Göteborg och Malmö redovisar därvid den högsta frekvensen barn med bidragsförskott med i genomsnitt 70 per 1 000 barn under 16 år. För hela riket var motsvarande antal 38 per 1 000. Beträffande utfyllnadsbidrag hade Jämtlands län den högsta frekvensen - 35 per 1 000 barn medan genomsnittet för hela landet var 19.

TAB T. BIDRAGSFÖRSKOTT OCH UTFYLLNADSBIDRAG ÅR 1959, LÄNSVIS

	Bidragsförskott			Åter- betalt bidrags- förskott i % av inbetalt bidrags- förskott	Utfyllnadsbidrag		
	antal barn	per 1 000 av be- folkning- en under 16 år ¹	genom- snitts- belopp, kr		antal barn	per 1 000 av be- folkning- en under 16 år ¹	genom- snitts- belopp, kr
Stockholms stad	12 844	74,5	592	62,03	3 038	17,6	134
Stockholms län	4 180	35,7	566	45,04	1 379	11,8	112
Uppsala "	1 560	38,8	588	39,01	647	15,9	125
Södermanlands "	1 699	30,2	529	46,14	699	17,1	133
Östergötlands "	2 843	32,4	549	48,33	1 896	21,6	155
Jönköpings "	1 276	18,0	467	47,56	910	12,8	115
Kronobergs "	725	19,0	531	39,49	557	14,6	150
Kalmar "	1 581	27,4	546	46,18	1 165	20,2	152
Gotlands "	562	37,9	551	40,95	456	30,8	137
Blekinge "	1 136	33,1	520	49,65	771	22,4	146
Kristianstads "	1 574	25,3	523	48,22	1 280	20,5	141
Malmöhus "	6 748	47,1	532	50,38	3 425	23,9	130
därav Malmö	3 343	64,3	551	50,86	1 450	27,9	114
Hallands "	770	18,7	534	44,05	655	15,9	139
Göteborgs o Bohus	7 218	49,3	595	39,61	2 508	17,1	123
därav Göteborg	5 862	63,2	602	39,57	1 831	19,7	120
Älvsborgs "	2 470	27,7	551	35,32	1 365	15,3	142
Skaraborgs "	1 248	20,5	464	34,47	960	15,8	133
Värmlands "	2 429	35,6	557	48,98	1 479	21,7	137
Örebro "	2 145	34,7	569	44,47	1 184	19,1	126
Västmanlands "	2 073	34,3	551	46,53	1 097	18,4	127
Kopparbergs "	2 270	32,0	558	43,50	1 336	18,8	128
Gävleborgs "	3 280	45,5	575	53,84	1 898	26,3	128
Västernorrlands "	3 032	42,1	543	50,15	1 979	27,5	132
Jämtlands "	1 733	48,0	545	49,38	1 258	34,8	146
Västerbottens "	1 520	23,0	542	52,94	1 118	16,9	146
Norrbottnens "	2 106	26,7	543	49,18	1 232	15,6	133
Tillhopa	69 022	37,9	559	49,06	34 559	19,0	134

¹ Folkmängden 31/12 1959. Se not vid tabell A.

Av de barn som erhöill bidragsförskott, var 53 % födda inom äktenskapet. Denna andel är betydligt större i städerna (59 %) än på landsbygden (42 %).

Den bidragsskyldige fadern eller modern blir ersättningskyldig till barnavårdsnämnden för utgivet bidragsförskott. Under år 1959 inbetalades till barnavårdsnämnderna sammanlagt 18,9 milj kr från sammanlagt 39 000 bidragskyldiga fäder och mödrar. Beloppet motsvarar 49 % av de år 1959 utbetalda förskotten. Högsta återbetalningsprocenten redovisar Stockholms stad.

Under år 1959 har av kommunerna i utfyllnadsbidrag utbetalats 4,6 milj kr. Av detta belopp kommer 2,4 milj kr på landsbygden och 2,2 milj kr på städerna. Antalet bidragsmottagare var 29 700.

Nettokostnaden för kommunerna för utgivna bidragsförskott samt utfyllnadsbidrag stannade för år 1959 vid 23,5 miljon kr. Av detta belopp svarar kommunerna för 1/4 och staten för 3/4.

Arbetsföreläggande

Enligt BvL 72 § kan försumliga föräldrar, vilkas barn omhändertagits för samhällsvård eller skyddsuppföstran, samt föräldrar, som försummar fastställt bidragskyldighet, erhålla arbetsföreläggande. Under år 1959 beslutades om arbetsföreläggande i 1 521 fall, varav 1 457 för försummad fastställt bidragskyldighet. I drygt hälften (801) av fallen resulterade beslutet i att underhållsbidrag blev erlagt.

Under år 1959 begärde barnavårdsnämnderna dessutom handräckning för inställande till arbete efter beslut om arbetsföreläggande i 643 fall. Av dessa hade 240 beslutats under året.

II. BARNAVÅRDSANSTALTER ÅR 1959

Barnhemmen

Varje landsting och stad utom landsting skall enligt § 40 barnavårdslagen svara för att inom området örefintliga behov av olika slag av barnhemsvård blir tillgodosedda. Var och en utarbetar därför en plan för barnhemsvårdens ordnande, vilken skall underställas Kungl Maj:t för fastställande. Till de barnhem som är upptagna i dessa planer ("barnhem inom barnhemsplan") utgår statsbidrag. Till "barnhem utom barnhemsplan" utgår i allmänhet inte statsbidrag i någon form. Nedanstående redogörelse bygger på uppgifter ur de årsredogörelser barnhemmen lämnar till socialstyrelsen, som är tillsynsmyndighet över denna verksamhet. I redogörelsen behandlas enbart de barnhem som ingår i barnhemsplanerna (193 eller 90 % av samtliga).

Barnhemmen indelas i fyra grupper: a) spädbarnshem, på vilka vårdas späda barn (ej fyllda 1 år), som ej åtföljs av sina mödrar; b) mödrahem, för vård av späda barn, som åtföljs av sina mödrar, eller väntande mödrar; c) upptagningshem, för tillfällig vård och uppfostran samt observation av barn som fyllt 1 år samt d) barnhem för varaktig vård, för vård och uppfostran under längre tid av barn som fyllt 1 år. I några fall förekommer dessutom mödra- och spädbarnshem, vilket är en kombination av a) och b).

Antal barnhem mm. Som framgår av tabell U var antalet barnhem vid slutet av år 1959 193. Motsvarande antal vid slutet av år 1954 var 218. Enligt samma tabell svarade landstingen och de landstingsfria städerna för driften av 140 barnhem. De övriga hemmen, vilka var 11 färre än föregående år, drivs av föreningar, stiftelser m fl. Närmare hälften av barnhemmen, eller 88 hem, tillhörde kategorin upptagningshem.

Barnhemsplatsernas antal har sedan 1954 minskat med 11 % (531 platser) medan antalet barn i åldrarna under 16 år under samma tid ökat med 3 %.

Antalet platser fördelar sig på typ av hem resp anordnare ungefär på samma sätt som antalet hem. Ca 75 % av barnhemsplatserna finns på hem tillhörande landsting och landstingsfria städer, och resten på hem tillhörande övriga anordnare. Drygt hälften av barnhemsplatserna finns på upptagningshemmen.

TAB U. BARNHEMMEN VID SLUTET AV ÅR 1959

	Barnhem drivna av						Tillhoppa	
	landsting		stad utom landsting		övriga anordnare			
	hem	platser	hem	platser	hem	platser	hem	platser
Spädbarnshem	17	440 ¹	15	406 ¹	4	110 ¹	36	956 ¹
Mödrahem	9	112 ¹	7	94 ¹	7	99 ¹	23	305 ¹
Mödra- och spädbarnshem	4	100	2	95	1	36	7	231
därav mödrar		35		31		12		78
barn		65		64		24		153
Upptagningshem	40	850	27	914	21	466	88	2 230
Hem för varaktig vård	15	191	4	52	20	325	39	568
Samtliga	85	1 693	55	1 561	53	1 036	193	4 290
Samtliga år 1958	84	1 750	45	1 396	64	1 280	193	4 426
" " 1957	88	1 806	47	1 421	70	1 348	205	4 575
" " 1956	88	1 811	46	1 465	73	1 419	207	4 695
" " 1955	90	1 840	44	1 418	78	1 489	212	4 747
" " 1954	89	1 818	55	1 613	74	1 390	218	4 821

¹ Avser plats för moder med ev barn.

Antal vårdade, beläggning m m. Av tabell V framgår att antalet under året vårdade barn uppgick till 12 700 och antalet mödrar till drygt 1 000. Om korrektion sker för barns flyttning mellan olika barnhem kan ca 12 400 barn sägas ha vårdats på barnhem under året. Av de under året vårdade barnen kvarstod vid årets slut ca 1/5. Denna andel är naturligtvis högst på hem för varaktig vård och lägst på upptagningshemmen.

Beläggningen (= medelantalet vårdade per dag i procent av antalet disponibla platser) på barnhemmen har under år 1959 varit 71 % mot 73 % under år 1954.

TAB V. FÖRÄNDRINGAR I ANTALET VÅRDADE UNDER ÅR 1959

	Antal vårdade	därav utskrivna	kvarvarande vid årets slut	Kvarvarande i % av antalet vårdade
Spädbarnshem	2 873	2 189	684	23,8
Mödrahem	1 607	1 265	342	21,3
därav mödrar	884	702	182	20,6
barn	723	563	160	22,1
Mödra- och spädbarnshem	789	657	132	16,7
därav mödrar	154	139	15	9,7
barn	635	518	117	18,4
Upptagningshem	7 645	6 444	1 201	15,7
Hem för varaktig vård	847	444	403	47,6
Samtliga	13 761	10 999	2 762	20,1
därav barn	12 723	10 275	2 557	20,1

TAB W. MEDELTALET VÄRDADE PER DAG I % AV ANTALET DISPO-
NIBLA PLATSER (GENOMSNIITTLIG BELÄGGNING) PÅ BARNHEM AV OLIKA
SLAG ÅR 1959

	Genomsnittlig beläggning på barn- hem			Samtliga
	drivna av			
	landsting	stad utom landsting	övriga anordnare	
Spädbarnshem	70,9	88,8	79,3	79,5
Mödrahem	48,1	72,0	55,9	58,0
Mödra- och spädbarnshem	56,0	68,6	86,9	66,0
därav mödrar	43,7	17,2	70,1	36,6
barn	64,0	92,9	95,3	81,0
Upptagningshem	64,9	73,6	73,1	70,2
Hem för varaktig vård	77,8	67,3	70,5	72,7
Samtliga	65,4	76,6	71,0	70,8

Barnens och mödrarnas ålder. Barn, som vårdas på mödrahem, spädbarnshem samt mödra- och spädbarnshem är nästan undantagslöst under 1 års ålder. På upptagningshemmen var, som framgår av nedanstående tablå mer än hälften av barnen ej fyllda 7 år, medan på hem för varaktig vård förskolebar-
nen utgjorde knappt 1/4.

	Barn som vid årets slut var placerade på			
	upptagningshem		hem för varaktig vård	
	antal	%	antal	%
1 - 2 år	296	24,6	24	6,0
3 - 6 "	391	32,5	69	17,2
7 - 9 "	191	15,9	55	13,7
10 - "	324	27,0	254	63,2
Tillhopa	1 202	100	402	100

De på mödrahem intagna mödrarnas ålder framgår av efterföljande tablå. De unga mödrar som ej fyllt 20 år, utgjorde mer än 1/3 av samtliga.

	Antal mödrar	%
- 17 år	139	17,0
18 - 19 "	160	19,5
20 - 24 "	312	38,1
15 år el äldre	208	25,4
Samtliga	819	100

Varifrån barnen kommer vid inskrivningen och vart de tar vägen efter utskrivningen. Av tabell X framgår att 72 % av barnen kom från sina föräldrahem. Av de övriga kom 19 % från "annat håll" dvs förlossningsanstalter, kroppsjukhus etc, medan ett fåtal flyttats över från ett barnhem till ett annat eller från fosterhem. Barnen på hem för varaktig vård kom i stor utsträckning från annat barnhem, t ex från upptagningshem, efter-
som den tid barnet får vård på ett sådant hem är begränsad till ca 1 år.

TAB X. VARIFRÅN UNDER 1959 PÅ BARNHEM INSKRIVNA BARN KOMMIT

	Antal inskriv- na barn	därav, i %, som kommit från			
		föräld- rahem	foster- hem	annat barnhem	annat håll
Spädbarnshem	2 178	43,0	1,6	2,1	53,4
Mödra- och spädbarnshem	396	49,2	3,3	2,5	44,9
Upptagningshem	6 310	85,0	5,6	3,1	6,3
Hem för varaktig vård	420	47,9	19,5	24,0	8,6
Samtliga	9 304	71,9	5,2	3,8	19,1

Av tabell Y framgår att 68 % av barnen vid utskrivningen sänts till föräldrahem medan 21 % erhöll vård i fosterhem. De övriga överfördes för vård till andra barnhem, anstalter för psykiskt efterblivna, sjukhus etc.

TAB Y. VARTHÄN UNDER ÅR 1959 FRÅN BARNHEM UTSKRIVNA BARN
TAGIT VÄGEN

	Antal utskriv- na barn	därav, i %, som avgått till						
		föräld- rahem	foster- hem	annat barn- hem	ung- doms- vårds- skola	sinnes- slöan- stalt	annat håll	döda
Spädbarnshem	2 189	53,2	34,8	4,1	-	0,6	7,3	-
Mödra- och spädbarnshem	401	58,4	29,2	6,5	-	0,7	5,2	-
Upptagningshem	6 444	75,1	14,4	3,1	1,1	1,5	4,7	-
Hem för varaktig vård	444	39,0	31,8	8,3	3,4	4,3	13,3	-
Samtliga	9 478	67,6	20,6	3,7	0,9	1,4	5,8	-

Skolundervisning. I normalklass gick de flesta (80 %) av barnen på upptagningshem medan endast 1/3 av barnen på hem för varaktig vård erhöll sådan undervisning.

	Procentuella andelen under- visade barn	
	Upptagnings- hem	Hem för var- aktig vård
Normalklass	79,7	32,0
Hjälpklass	16,9	58,1
Särskola	0,6	3,0
Annan skola	2,9	6,9
Tillhopa	100	100

Personalen på barnhemmen. Antalet anställda vid slutet av år 1959 var 2 086, vari även ingår deltid- och arvodesanställda. Bland de arvodesanställda finns läkare, redogörare m fl.

	Antal anställda			Antal heltidsanställda per 100 vårdplatser
	heltid	deltid	arvode	
Spädbarnshem	441	33	52	46
Mödrahem	79	5	31	26
Mödra- och spädbarnshem	83	7	10	36
Upptagningshem	888	62	108	40
Hem för varaktig vård	212	13	62	37
Samtliga	1 703	120	263	40
" 1958	1 597	96	230	35
" 1957	1 755	154	..	38
" 1956	1 772	38
" 1955	1 727	145	..	36
" 1954	1 728	105	..	36

Då det som bestämmer personalbehovet oftare torde vara hemmets platsantal än antalet vårdtagare, har i ovanstående tabell antalet heltidsanställda satts i relation till antalet platser. Störst är personalbehovet på spädbarnshemmen och lägst på mödrahemmen. Mödrahemmens låga tal beror naturligtvis på att mödrarna själva i viss utsträckning hjälper till på dessa hem.

För övrigt kan nämnas att 843 (42 %) av de anställda vid årets slut tillhandahålls bostäder av barnhemsanordnarna. Av dessa bostäder svarade landstingen för 379.

Barnhemmens ekonomiska förhållanden. Bruttokostnaden för barnhemsvården uppgick under år 1959 till 32,5 milj kr mot 24,4 milj år 1954. Per vård dag motsvarar detta en kostnad av 29,30 kr mot 19,19 kr år 1954. I det följande skall närmare redogöras för hur utgiften per vård dag är fördelad på olika poster m m. Redogörelsen bygger på uppgifter från hem, som varit öppna under hela året och som lämnat bearbetningsbara uppgifter.

Om från bruttokostnaden dras utgiften för personalens pensionering och personalens ersättning för kost och logi samt ersättning från annan anstalt erhålles nettoutgiften. Denna uppgick till 27,88 kr per vård dag under år 1959 mot 17,09 kr under år 1954.

I tabell Z redovisas vidare bruttokostnadernas fördelning på olika delposter. Den största posten är avlöningar till personalen (inkl pensionsavgifter som erlagts av hemmens huvudmän). Denna post utgör i genomsnitt 68 % av bruttokostnaden. Av de övriga posterna är utgiften för kosthåll störst (ca 11 % av bruttokostnaden).

Som tidigare nämnts uppgick driftskostnaderna för barnhemsvården under år 1959 till 32,5 milj kr. Av tabell A framgår vilka olika slag av inkomster som förekommer, samt till vilka belopp de uppgår per vård dag räknat. Vissa av dessa inkomster är fixerade. Så är t ex förhållandet med de avgifter ett hem uppstår för meddelad vård (3 kr per vård dag, vid två mödrahem 0 kr) och statens bidrag (1,50 kr per vård dag, vid två mödrahem 3,50 kr per vård dag). Att de i tabell A angivna beloppen inte överensstämmer med ovan angivna beror på vissa brister i redovisningen. Ersättningen från egen personal för kost och logi uppgår till i genomsnitt något över 1,80 kr per vård dag. I övrigt sker den huvudsakliga finansieringen av barnhemsvården genom landstingsskatt eller annan kommunal utdebitering (att täckas av huvudman). S k övriga barnhemsanordnare, föreningar m fl erhåller bidrag från landstingen med 6,03 kr per vård dag och från landstingsfria städer med 5,24 kr per vård dag.

TAB Z. UTGIFTER PER VÅRDDAG FÖRDELADE PÅ OLIKA POSTER,
ÅR 1959

	Späd- barns- hem	Mödra- hem	Mödra- o späd- barns- hem	Upptag- nings- hem	Hem för varaktig vård	Samtli- ga barn- hem
	kr	kr	kr	kr	kr	kr
Avlöningar	20, 14	16, 71	20, 23	20, 39	16, 78	19, 80
Expeditionskostnader	0, 20	0, 34	0, 22	0, 21	0, 28	0, 23
Sjuk- och tandvård	0, 42	0, 35	0, 23	0, 24	0, 21	0, 29
Övriga utgifter	0, 39	1, 02	0, 58	0, 58	0, 93	0, 61
Kosthåll	2, 61	4, 72	3, 42	3, 39	3, 79	3, 36
Värme, el m m	1, 42	2, 36	1, 86	1, 39	1, 55	1, 51
Tvätt och renhållning	0, 87	0, 45	0, 51	0, 64	0, 44	0, 66
Inventariers underhåll	0, 82	1, 20	0, 99	1, 57	2, 06	1, 42
Fastigheters underhåll	0, 63	1, 30	0, 91	0, 92	1, 35	0, 94
Hyror	0, 49	1, 07	0, 18	0, 39	0, 64	0, 48
Summa utgifter per vårddag	27, 98	29, 52	29, 12	29, 73	28, 02	29, 30
Nettoutgift per vårddag	26, 86	27, 15	28, 03	28, 42	26, 04	27, 88
Summa utgift per vårddag	1958	27, 21	26, 51	26, 39	27, 25	27, 52
" "	1957	25, 87	26, 97	26, 54	25, 24	23, 50
" "	1956	22, 57	23, 53	23, 27	22, 89	20, 54
" "	1955	21, 68	22, 27	19, 76	21, 68	19, 47
" "	1954	19, 33	19, 71	19, 31	19, 49	17, 85

TAB A. INKOMSTER PER VÅRDDAG FÖRDELADE PÅ OLIKA POSTER,
ÅR 1959

	Landsting kr	Stad utom landsting kr	Övriga an- ordnare kr	Samtliga barnhem kr
Vårdavgifter	3, 49	2, 73	3, 53	3, 20
Ersättning från egen per- sonal	2, 32	1, 34	1, 89	1, 83
Ersättning från andra an- stalter	0, 20	0, 11	0, 16	0, 15
Diverse	0, 12	0, 22	0, 98	0, 37
Bidrag från staten	1, 40	1, 74	1, 33	1, 52
Bidrag från landsting som icke äger hemmet	0, 51	1, 54	6, 03	2, 25
Bidrag från stad utom lands- ting som icke äger hemmet	0, 04	0, 11	5, 24	1, 31
Bidrag från andra	0, 17	0, 09	0, 11	0, 12
Att tackas av huvudmannen	19, 47	25, 86	5, 23	18, 54
Summa inkomst per vårddag	27, 69	33, 73	24, 51	29, 30

I driftskostnaderna ingår givetvis ej kostnader för nyanläggningar, större reparationer samt nyanskaffning. Dessa uppgick under år 1959 till ca 500 000 kr (0,43 kr per vård dag) och kom huvudsakligen på gruppen övriga anordnare.

En översikt av barnhemmens finansiering får man av efterföljande tabell, där de skilda inkomstposterna redovisas dels till sin absoluta storlek, dels till den relativa andel de utgör av totalbeloppet.

Av tabell framgår, att större delen av barnhemsvården finansieras genom allmänna medel, i första hand från landsting och landstingsfria städer, med omkring 1/3 vardera. Statens bidrag är blott 5 %. Allmänna medel täcker alltså drygt 3/4 av driftsutgifterna. Från annat håll (övrigt) kommer ca 7 % (donationer, fonder etc), medan återstoden täckes av vårdavgifter samt ersättning från personalen för vissa naturaförmåner.

	1 000-tal kronor	%
Statens bidrag	1 681	5,2
Landstingens andel	10 371	31,9
Landstingsfria städernas andel	12 736	39,2
Vårdavgifter	3 552	10,9
Ersättning från personalen	2 027	6,2
Övrigt	2 123	6,5
Summa	32 490	100

TAB Ä. ANTAL KOLONIER OCH BARN PÅ KOLONIER ÅR 1959, LÄNSVIS

	Antal kolonier	platser	barn
Stockholms stad	1	23	23
Stockholms län	81	3 531	4 184
Uppsala "	13	391	488
Södermanlands "	35	1 782	2 378
Östergötlands "	24	893	1 391
Jönköpings "	11	414	654
Kronobergs "	5	176	235
Kalmar "	22	686	1 129
Gotlands "	4	183	282
Blekinge "	5	174	302
Kristianstads "	46	1 845	3 691
Malmöhus "	20	555	1 324
Hallands "	70	2 459	4 400
Göteborgs o Bohus "	53	2 045	3 350
Älvsborgs "	20	719	1 263
Skaraborgs "	5	130	152
Värmlands "	17	438	840
Örebro "	25	1 056	1 731
Västmanlands "	13	508	619
Kopparbergs "	46	1 695	2 083
Gävleborgs "	10	336	513
Västernorrlands "	21	803	1 355
Jämtlands "	13	434	511
Västerbottens "	14	513	598
Norrbottens "	15	490	605
Summa	589	22 279	34 101
År 1958	610	24 106	35 016
" 1957	634	24 582	37 066
" 1956	635	24 618	37 700
" 1955	643	25 519	38 226
" 1954	661	25 751	38 436

Barnkolonierna

Barnkolonierna är barnvårdsanstalter för sluten vård och uppfostran av barn under sommaren eller eljest under viss begränsad del av året.

Antal kolonier m m. Redogörelsen i följande avsnitt bygger på de verksamhetsberättelser kolonianordnarna årligen skall insända till socialstyrelsen. För verksamhetsåret 1959 har bearbetats uppgifter rörande 589 kolonier. Såväl antalet kolonier som platser och vårdade barn har minskat med omkring 12 % sedan år 1954 vilket framgår av tabell A. I allt kan antalet verk-
samma kolonier under år 1959 beräknas till 610 stycken.

Av tabell A framgår även att de flesta redovisade kolonierna är belägna inom Stockholms och Hallands län, medan det lägsta antalet - fränsett Stockholms stad - redovisas för Gotlands län.

Kolonianordnarna utgörs företrädesvis av kommuner (eller kommunala organ för vilka kommunerna bestrider den huvudsakliga kostnaden för koloniernas drift), vilket framgår av tabell O. På dessa kolonier mottogs 40 % av samtliga barn, som vistats på koloni år 1959.

TAB Ö. KOLONIERNAS FÖRDELNING EFTER ANORDNARE, ÅR 1959

	Kolonier		Platser		Mottagna barn	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Kommuner	179	30,4	7 244	32,5	13 618	39,9
Landsting	4	0,7	124	0,6	201	0,6
Barnens dags- och maj- blommeföreningar	94	16,0	3 887	17,4	5 787	17,0
Tbc-, nykterhets-, reli- giösa och övriga före- ningar	290	49,2	10 365	46,5	13 611	39,9
Industrier, enskilda personer	22	3,7	659	3,0	884	2,6
Summa	589	100	22 279	100	34 101	100

Åldersfördelning m m. Barnens ålder framgår av tabell AA. Ca 20 % av barnen var ej fyllda 8 år. På kommunernas kolonier utgör de yngsta barnen en betydligt mindre andel än på övriga kolonier. Vidare kan nämnas att de minsta kolonierna har större andel yngre barn än övriga kolonier, vilket framgår av nedanstående tabell.

	Antal barn	därav, i %, i åldern	
		- 7 år	8- år
- 29 platser	9 240	33,0	67,0
30 - 49 "	12 932	16,6	83,4
50 - 74 "	6 047	5,9	94,1
75 - "	5 882	18,5	81,5
Summa	34 101	19,5	80,5

TAB AA. BARNEN PÅ KOLONIER FÖRDELADE EFTER ÅLDER, ÅR 1959

	Antal barn	därav, i % i nedanstående ålder, år			
		-5	6-7	8-11	12-
Kommuner	13 618	6,4	8,7	70,2	14,6
Landsting	201	10,9	20,9	63,2	5,0
Barnens dags- och maj- blommeföreningar	5 787	5,7	13,6	65,2	15,5
Tbc-, nykterhets-, reli- giösa och övriga föreningar	13 611	9,6	13,2	58,5	18,7
Industrier, enskilda personer	884	15,5	16,9	50,1	17,5
Summa	34 101	7,8	11,6	64,1	16,4

Vistelsens längd. I genomsnitt vistades varje barn 36 dagar på koloni. Den genomsnittliga vistelsetiden hos olika kategorier anordnare framgår av följande tablå. Någon nämnvärd förändring av denna siffra har ej skett under den senaste 5-årsperioden. Tiden har varierat mellan 37 och 38 dagar i genomsnitt.

	Antal barn	Medeltal dagar per barn
Kommuner	13 618	32
Landsting	201	28
Barnens dags- och majblommeföreningar	5 787	36
Tbc-, nykterhets-, religiösa och övriga föreningar	13 611	41
Industrier, enskilda personer	884	30
Samtliga	34 101	36
1958		38
1957		37
1956		37
1955		38
1954		38

Personalen på kolonierna består till största delen av föreståndare, kokerskor och biträden. Det totala antalet anställda uppgick till 4 291 personer år 1959. Dessa personer förde själva med sig ca 565 barn, vilka dock ej ingår i den tidigare redovisningen.

Koloniernas ekonomi. Den genomsnittliga utgiften per vårddag uppgick till 10,37 kr år 1959 mot 7,47 kr år 1954.

I tabell AB redovisas de olika utgiftsposterna för ett antal större anordnar-grupper. Därvid framgår att avlöningar till personalen och kosthållet var de största utgiftsposterna och tog tillsammans i anspråk 65 % av hela dagutgiften. Återstoden upptas av kostnader för lokal, värme, lyse, renhållning, tvätt, läkarvård m m.

På vilket sätt kolonierna finansierat sin verksamhet framgår av tabell AC, där koloniernas inkomster angivits per vårddag. Största inkomstkällan är de kommunala bidragen (22 %) samt statsbidragen (10 %). Som framgår av tabellen täcker inte bidragen och avgifterna mer än omkring 60 % av värdkostnaderna, varför kolonianordnarna själva får ikläda sig de resterande kostnaderna.

TAB AB. UTGIFTER PER VÄRDDAG FÖRDELADE PÅ OLIKA POSTER,
ÅR 1959

	Kom- muner	Lands- ting	Barnens dags- o- majblom- meföre- ningar	Tbc-, nykter- hets-, reli- giösa o övriga före- ningar	Indu- strier, enskil- da per- soner	Samt- liga kolo- nier
	kr	kr	kr	kr	kr	kr
Avlöningar	3, 85	3, 88	2, 83	3, 29	3, 19	3, 41
Kosthåll	3, 44	3, 35	3, 46	3, 26	3, 99	3, 37
Lokalkostnader	0, 50	-	0, 31	0, 29	0, 21	0, 36
Övriga utgifter	3, 38	2, 31	2, 81	3, 27	3, 25	3, 23
Summa utgifter per vårddag	11, 17	9, 54	9, 41	10, 11	10, 64	10, 37
" " 1958	11, 05	7, 97	9, 10	9, 38	11, 56	9, 94
" " 1957	9, 01	8, 86	10, 18	9, 43
" " 1956	8, 83
" " 1955	8, 60
" " 1954	7, 47

TAB AC. INKOMSTER PER VÄRDDAG FÖRDELADE PÅ OLIKA POSTER,
ÅR 1959

	Kom- muner	Lands- ting	Barnens dags- o- majblom- meföre- ningar	Tbc-, nykter- hets-, reli- giösa o övriga före- ningar	Indu- strier, enskil- da per- soner	Samt- liga kolo- nier
	kr	kr	kr	kr	kr	kr
Kommunala bidrag	0, 76	-	0, 82	4, 07	-	2, 26
Landstingsbidrag	0, 06	-	0, 15	0, 24	-	0, 16
Statsbidrag	1, 14	0, 41	0, 85	0, 97	0, 15	0, 99
Bidrag fr Majblomman	0, 13	-	0, 31	0, 21	-	0, 19
" " Solstickan	0, 06	0, 47	0, 19	0, 36	-	0, 22
" " Barnens dag	0, 25	-	1, 20	0, 23	-	0, 40
Kapitalavkastning	0, 14	-	0, 23	0, 23	0, 73	0, 21
Vårdavgifter	0, 32	-	0, 14	1, 46	3, 09	0, 87
Övriga inkomster	0, 59	0, 15	1, 12	0, 92	0, 45	0, 82
Att tackas av huvudman	7, 73	8, 51	4, 39	1, 40	6, 22	4, 25
Summa inkomst per vårddag	11, 17	9, 54	9, 41	10, 10	10, 64	10, 37

En översikt av koloniernas finansiering får man av den efterföljande tablan, där de skilda inkomstposterna redovisas dels till sin absoluta storlek, dels till den relativa andel de utgör av totalbeloppet. Från 2 kolonier har uppgifter av skilda skäl ej kunnat erhållas. Kostnaderna för koloniverksamheten uppgick i likhet med föregående år till nära 13 milj kr.

	1 000-tal kronor	%
Kommunernas bidrag	2 801	21,8
Landstingens bidrag	194	1,5
Statens bidrag	1 230	9,6
Barnens dags bidrag	491	3,8
Majblomman och Solsticken	517	4,0
Vårdavgifter	1 074	8,3
Övriga inkomster	1 279	9,9
Att täckas av huvudman	5 279	41,0
Summa	12 865	100

Av statens bidrag på 1,2 milj kr kommer ca 771 000¹ kr på koloniernas drift, medan resten är bidrag till resekostnader. Driftbidraget, vilket är behovsprövat, utgick under år 1959 till 503 kolonianordnare (eller 98 % av de statsbidrags-sökande). Antalet barn för vilka statsbidrag utbetalats var närmare 26 700.

I "övriga inkomster" ingår dels avkastning av kapitalfonder, resultat av insamlingar av olika slag etc, dels också anslag från olika håll. Nykterhetsföreningar, som själva ordnar kolonier, erhåller således ofta medel från någon riksorganisation, vilket också ofta är fallet med religiösa och andra föreningar.

Barnavårdsanstalter för halvöppen barnavård

Anstalter för halvöppen barnavård är en gemensam beteckning för olika barnavårdsinstitutioner för vård och uppfostran av barn i förskoleåldern samt yngre skolbarn under begränsad del av dygnet. Dessa institutioner är av tre slag, nämligen a) daghem för barn från spädbarnsåldern till barn i skolpliktig ålder; b) lek-skolor för barn i åldern 4-7 år och c) eftermiddagshem (fritidshem) för barn som går i skolan.

Redogörelsen bygger på de uppgifter som institutionerna lämnar till socialstyrelsen i samband med ansökan om statsbidrag.

Antal institutioner och platser. I tabell AD redovisas antalet institutioner av olika slag samt deras platsantal vid slutet av åren 1950-1959. Därvid framgår att verksamheten inom den halvöppna barnavården undergått en kraftig utveckling sedan år 1950. Framför allt gäller detta lekskoleverksamheten. Platsantalet vid lekskolorna har sedan 1950 nära nog fördubblats. Ökningen av platsantalet vid daghem och eftermiddagshem uppgick endast till omkring 3 %. Under detta sista år har platsantalet till och med minskat. Sedan år 1950 har dock antalet barn i de här aktuella åldrarna minskat rätt mycket, varför tillgången på platser förbättrats mer än som framgår av de givna procentalen. Mätt i relation till folkmängden har totala antalet platser ökat från 26 per 1 000 barn under 10 år till 45 mellan åren 1950 och 1959.

¹ Vid tiden för koloniernas redovisning hade driftbidrag ännu ej utbetalats till alla kolonianordnare, varför beloppet ej överensstämmer med det beviljade driftbidraget som för redovisningsåret 1959 uppgick till 848 000 kr.

TAB AD. ANTAL INSTITUTIONER OCH PLATSER

Vid slutet av år	Institutioner med				Platser			
	Dag- hem	Lek- skolor	Efter- mid- dagshem	S:a ¹⁾	Dag- hem	Lek- skolor	Efter- mid- dagshem	S:a
1950	313	477	107	725	9 708	18 743	2 364	30 815
1954	314	640	117	885	9 974	26 415	2 337	38 726
1955	314	671	118	915	10 015	27 769	2 340	40 124
1956	302	708	112	939	10 322	30 535	2 420	43 277
1957	309	760	121	995	10 510	31 911	2 615	45 036
1958	315	795	126	1 035	10 763	33 379	2 745	46 887
1959	304	861	121	1 104	10 035	35 086	2 450	47 571
därav								
Stockholm	108	212	69	296	3 877	7 963	1 480	13 320
Göteborg	48	83	13	123	1 486	3 547	197	5 230
Malmö	19	23	-	38	693	1 028	-	1 721

¹⁾ Daghem, lekskola och eftermiddagshem kombineras ofta inom en institution, varför summan av dessa överstiger summa institutioner.

Av tabellen framgår vidare att institutionerna framför allt är koncentrerade till de två största städerna. Platsantalet i Stockholms och Göteborgs institutioner utgjorde ca 40 % av samtliga. Per 1 000 barn under 10 år var antalet platser 124 (enl städernas folkmängd år 1959) jämfört med hela rikets platsantal som var 45.

Institutionernas fördelning på huvudmän. Hur institutionerna fördelar sig på huvudmän åren 1957-1959 framgår av tabell AE. Som synes har kommunernas (och landstingens) andel av institutionerna ökat något och var vid slutet av år 1959 drygt 58 % av samtliga. För 34 % av institutionerna stod olika föreningar och industrier som huvudmän, medan endast 7 % drevs i privat regi.

TAB AE. ANTAL INSTITUTIONER FÖRDELADE PÅ HUVUDMÄN 31 DEC 1957-59

	Institutioner		
	1957	1958	1959
Landsting och kommuner	500 ¹⁾	532 ¹⁾	647
Föreningar	390	398	345
Industrier	34	34	32
Privata	71	71	80
Summa	995	1 035	1 104

¹⁾ Därav 2 drivna av landsting

Personalen på institutionerna. Personalen vid daghem, lekskolor och eftermiddagshem utgörs av föreståndarinnor, förskollärare - tidigare barnträdgårdslärarinnor - barnsköterskor, ekonomipersonal och övrig personal. Av förskollärarna, som tjänstgör som föreståndarinnor eller avdelningslärarinnor, krävs utbildning vid statsunderstött förskoleseminarium. Ett fåtal med annan utbildning har erhållit dispens. Antalet föreståndarinnor inklusive avdelningslärarinnor vid de statsunderstödda institutionerna under de tre senaste budgetåren redovisas i tabell AF som även visar antalet förskollärare med utländsk examen.

Som framgår av tabellen har antalet verksamma förskollärare ökat med 10 % mellan budgetåren 1956/57 och 1958/59. Antalet nyanställda har däremot varit konstant eller ca 240 per år liksom även antalet återanställda (ca 50 per år). Avgången från institutionerna var budgetåret 1958/59 233 eller ca 13 %. Av materialet framgår vidare att av de under budgetåret 1958/59 nyanställda 74 % (eller 180) utexaminerats under 1958. Betraktar man till sist förskollärarnas åldersfördelning vid utgången av år 1958 framgår att ca hälften var under 30 år, medan blott 12 % var över 45 år. Medelåldern var 33 år.

TAB AF. PERSONAL SOM VARIT I TJÄNST VID DE STATSUNDERSTÖDDA INSTITUTIONERNA UNDER NÅGON DEL AV BUDGETÅREN 1956/57, 1957/58 OCH 1958/59

	1956/57	1957/58	1958/59	därav nyanställda
Personal	1 701	1 766	1 867	248
därav				
förskollärare	1 636	1 706	1 804	243
barnavårdslärarinnor	28	22	22	2
förskollärare med utländsk examen	37	38	41	3

Formerna för statens stöd. Det statliga stödet till den halvöppna barnavården kan utgå i fyra former: 1) engångsbidrag från allmänna arvsfonden till inrättande av daghem, lekskolor och eftermiddagshem ävensom till sanering eller ombyggnad av redan befintliga institutioner; 2) driftbidrag till institutionerna; 3) driftbidrag till förskoleseminarier för utbildning av personal samt 4) bidrag till försöksverksamhet. Bidragens storlek under de senaste budgetåren framgår av nedanstående tablå.

	Statens stöd (1 000-tal kr)			
	Arvsfonden	Driftbidrag till institutioner	Driftbidrag till förskoleseminarier	Försöksverksamhet rörande daghemmen
1954/55	884	2 741	294	..
1955/56	685	3 011	291	..
1956/57	471	3 054	382	..
1957/58	551	4 052	384	24
1958/59	877	4 214	449	91
1959/60	1 372	4 600	425	83

III. UNGDOMSVÅRDSSKOLORNA ÅR 1959

Ungdomsvårdsskolorna, officiellt betecknade skolor tillhörande barn- och ungdomsvården, är skolor för vård av barn och ungdom som omhändertagits av barnvårdsnämnden för skyddsuppföstran på grund av visad vanart. Dessa skolor indelas i följande tre grupper: a) skolhem för barn i skolpliktig ålder, b) yrkesskolor för barn och ungdom som avslutat sin skolgång, samt c) hemskolor för blivande mödrar med späda barn. Dessutom erhåller barnen och ungdomarna, såsom villkorligt utskrivna eller utackorderade, vård bl a i enskilt hem. På socialstyrelsens skolbyrå förs ett register över barn och ungdomar som blivit intagna på ungdomsvårdsskola. Vissa uppgifter om de under året aktuella eleverna överförs på särskilda statistik kort. Följande redogörelse bygger på uppgifter från dessa kort och omfattar alla elever som varit föremål för vård under året.

Antal skolor, elever mm. Antalet skolor vid slutet av år 1959 var 25, som framgår av tabell AG. Av dessa skolor var 16 avsedda för manliga elever, varav 4 skolhem, 11 yrkesskolor och 1 kombinerat skolhem och yrkesskola. Antalet platser på ungdomsvårdsskolorna har under året ökat med omkring 100. Av samtliga platser var 72 % avsedda för manligt klientel.

Som syns av tabellen har antalet elever ökat med 120 sedan föregående år. Av samtliga elever vistades emellertid knappt hälften på skolorna, medan 38 % av eleverna var villkorligt utskrivna och 11 % utackorderade. Av eleverna var 547 flickor.

TAB AG. UNGDOMSVÅRDSSKOLORNA VID SLUTET AV ÅREN 1954-59

	Antal skolor	disp antal platser	därav för pojkar	Antal ungdomar under sko- lans till- syn	därav intagna på sko- lorna	villkor- ligt ut- skrivna	utac- korde- rade
Skolhem ¹⁾	6	191	163	329	177	120	32
Yrkesskolor ¹⁾	20	614	428	1 245	630	477	138
Hemskola	1	21	.	48	19	19	10
Summa 1959	25 ²⁾	826	591	1 622	826	616	180
1958	22 ²⁾	728	514	1 502	750	609	143
1957	22 ²⁾	781 ³⁾	554	1 455	714	635	106
1956	22 ²⁾	758 ³⁾	..	1 452	698	661	93
1955	22 ²⁾	763 ³⁾	..	1 368	649	646	73
1954	22 ²⁾	806 ³⁾	..	1 404	586	725	93

1) Beträffande Lövsta har alla elever födda 1945 eller senare förts till skolhemmet medan resten förts till yrkesskolan.

2) Utgör nettoantalet skolor.

3) Avser antalet fastställda platser.

Vid årsskiftet 1959/60 var samtliga disponibla platser belagda. För övrigt kan nämnas att 138 ungdomar stod på skolornas väntelistor den 31 december 1959. Av dessa ungdomar väntade 90 % på plats på yrkesskola.

Antal elever som

nyintagits	630
återintagits efter utackordering eller villkorlig utskrivning	563
utackorderats	240
villkorligt utskrivits	735
slutligt utskrivits	343
utskrivits för avtjänande av straff	153
" för vård på annan anstalt mm	14

Förändringar i elevantalet. I ovanstående tablå redovisas förändringarna i antalet elever under 1959.

Antalet nyintagna var högre än under de två föregående åren (538 år 1958 och 443 år 1957). Vidare kan nämnas att 135 elever under året överflyttats till annan ungdomsvårdsskola och att av de villkorligt utskrivna barnen och ungdomarna var sjuende varit utskrivna från skolan mer än en gång under året.

Elevernas ålder. Elevernas fördelning efter ålder och kön vid slutet av år 1959 redovisas i nedanstående tablå.

	Intagna på skolorna		Villkorligt utskrivna eller utackorderade		Nyttillkomna	
	pojkar	flickor	pojkar	flickor	pojkar	flickor
Antal elever	583	243	492	304	441	189
därav, i %, i åldern						
9-14 år	16,5	6,6	2,9	-	14,7	6,9
15-17 "	64,0	61,7	58,9	37,2	68,3	68,2
18- "	19,5	31,7	38,3	62,8	17,0	24,9

Det framgår att pojkarna genomgående var yngre än flickorna, liksom att flertalet elever befann sig i 15-17-årsåldern. Det framgår vidare att mycket få ungdomar blev utackorderade eller villkorligt utskrivna före fyllda 15 år. Av materialet kan dessutom utläsas att av de nyintagna barnen och ungdomarna 4/5 var under 18 år medan bland de avgångna ca 90 % var över 18 år. Medelåldern för skolhemseleverna var ca 16 år medan den för yrkesskoleeleverna var drygt 18 år och för flickorna på hemskolan drygt 19 år.

Eleverna fördelade efter vanartsfaktorer. De barn och ungdomar som är elever vid ungdomsvårdsskolorna har omhändertagits på grund av visad vanart. På vilket sätt denna tagit sig uttryck redovisas i tabell AH, i vilken eleverna fördelats efter orsakerna till omhändertagandet. Därvid har eleverna fördelats efter samtliga angivna vanartsfaktorer och förekommer sålunda i vissa fall under flera av de angivna faktorerna.

Av tabellen framgår att den ojämförligt vanligaste orsaken till omhändertagande av pojkarna är "andra egendomsbrott" (dvs andra än billån). Bland de nyttillkomna flickorna var sexuell vanart och vagabondering de mest förekommande vanartsfaktorerna.

TAB AH. FÖRDELNING ENLIGT VANARTSTYP, ÅR 1959

	Kvarvarande				Nytilkomna			
	Pojkar		Flickor		Pojkar		Flickor	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Antal elever	1 075		547		441		189	
därav omhändertagna på grund av:								
allmän svårfostran	167	15,5	101	18,5	62	14,1	35	18,5
skolkning, skol- rubbning	223	20,7	110	20,1	68	15,4	32	16,9
billån	371	34,5	20	3,7	182	41,3	7	3,7
andra egendomsbrott	943	87,7	194	35,5	405	91,8	72	38,1
misshandel	62	5,8	7	1,3	35	7,9	4	2,1
sexuell vanart	58	5,4	301	55,0	22	5,0	109	57,7
vagabondering	95	8,8	229	41,9	38	8,6	96	50,8
alkoholmissbruk	175	16,3	104	19,0	96	21,8	48	25,4
annan vanart	44	4,1	5	1,0	22	5,0	2	1,0

Vårdtidens längd. De slutligt utskrivna eleverna har i tab AK fördelats efter den skoltyp från vilken de utskrivits och deras genomsnittliga vårdtid har uppdelats på olika vårdsätt.

TAB AK. DEN GENOMSNITTLIGA VÅRDTIDENS LÄNGD FÖR SLUTLIGT
UTSKRIVNA ELEVER ÅR 1955-1959

	Antal elever	Antal dagar		vilk utskr och/el utack	hela vård- tiden
		på skola första vårdtid	resterande vårdtid		
Yrkerskolor					
pojkar	198	341	195	662	1 198
flickor ¹⁾	99	397	217	841	1 455
Skolhem (pojkar och flickor)	35	567	60	1 024	1 651
Tillhopa år					
1959	332	382	187	754	1 323
1958	343	401	141	725	1 267
1957	326		523	711	1 234
1956	309		557	751	1 308
1955	369		532	778	1 310
1954	331		567	821	1 388

¹⁾ Hem- och yrkerskolan Bistagården har hänförs till yrkerskolorna.

Som synes hade de slutligt utskrivna eleverna i genomsnitt tillbringat 19 månader på skolorna, medan medelvårdtiden som utackorderad och/eller villkorligt utskriven var 25 månader. För övrigt kan tilläggas att vårdtiden både i och utom skolorna varit tämligen konstant sedan år 1954. Den totala medelvårdtiden för de 332 från skola slutligt utskrivna eleverna var 3 år och 9 månader. Denna siffra omfattar samtliga perioder på skolan samt tiden som utackorderad och villkorligt utskriven. För de olika skoltyperna (= från den skola eleven utskrevs) var totala medelvårdtiden följande: För skolhem 4 år och 7 månader samt för yrkesskolor 3 år och 6 månader.

